

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR. . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te DJOKDJA, Mr. K. FAUSER. Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 1987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN

moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“ en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Fa. Wed. A. VAN GEMERT & Zn. - Havana-Sigarenfabrieken-BEST (N.-Br.), Holland

EENIG ADRES VOOR LEVERING VAN SIGAREN RECHTSTREEKS AAN PARTICULIEREN

Het succes, dat wij reeds jaren hier in Holland hadden door onze sigaren rechtstreeks te verkoopen aan de Verbruikers en dat wij door onze aanbiedingen hier in Holland dikwijls ook vele bestellingen ontvingen voor het leveren van sigaren aan familieleden of bekenden in Ned.-Indië, hebben ons op het idee gebracht aan de Particuliere Adressen in Ned.-Indië op dezelfde wijze onze offerte in te zenden, als wij in Holland doen. Al onze Afnemers zijn overtuigd, dat de sigaren, welke door ons tegen fabrieksprijzen worden afgeleverd, zeer concurrerend zijn, daar elke tusschenhandel wordt uitgeschakeld en de winsten, welke de tusschenhandel zou maken, den verbruiker ten goede komen, bedragen voor Holland 25 à 30 %. Nog belangrijker is zulks voor H.H. Rookers in Ned.-Indië, daar niet alleen Reizigers en Tokohouders (in Holland Winkeliers), doch ook IMPORTEURS worden uitgeschakeld, indien men

zell z'n sigaren rechtstreeks gaat importeren. Door Uwe benoogde sigaren rechtstreeks van onze fabriek te betrekken, zult U zich minstens 40 pCt. bevoordeelen. Wij raden U daarom aan eene proef te nemen met ons fabrikaat en zijn wij ervan overtuigd, dat U geregeld afnemer van onze sigaren zult worden. Blijvende relaties te winnen is ons doel en garandeeren wij U steeds prompte bediening en onovertroffen kwaliteit.

Tracht steeds met Uwe Vrienden en Kennissen eventuele bestellingen te combineeren om aanspraak te kunnen maken op punt 2 onzer leveringsvoorwaarden waardoor U 7 pCt. korting kunt genieten van het factuurbedrag.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT No. 4, WELKE GRATIS EN FRANCO WORDT TOEGEZONDEN

INHOUD: Persoonlijke Propaganda. — Lezing van Mevr. A. Resink-Wilkens. — Feuilleton. — Pers-overzicht uit de Ind. Bladen en Tijdschriften. Uit de Eur. Pers. Uit de Inl. Pers. Uit de Chin. Pers. — Ingezonden. — Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verre Vreemde. — Meded. Mutaties van 28 Maart tot 4 April 1923.

„ging aansluiten. Waaraan zou die thans slechts „langzame vermeerdering van ons ledental te wijten zijn? In de eerste en voornaamste plaats zeker „wel aan den over 't algemeen zoo lakoniek aard „van onze landgenooten, die zoo rustig kunnen „aanzien, dat een ander zich veel moeite getroost „om een doel te bereiken, waarvan zij ook het goede „best inzien en op prijs stellen, zonder zich echter „gedrongen te zien of voelen, een klein deel van „eigen tijd of geld te offeren om tot de bevordering „ervan mede te helpen. Meermalen komt het ons „voor dat personen, met wie wij over de Vereeni- „ging spreken, zelve hunne bewondering te kennen „geven dat zij niet reeds eerder als lid zijn toegetreden. En ware datzelfde lakonisme ook niet „schijnbaar het meest van het nut onzer instelling „overtuigde leden, dan zou de persoonlijke propa- „ganda, waarop wij steeds zoo ernstig hebben aan- „gedrongen, „Oost en West“ ongetwijfeld nog „krachtiger doen vooruitgaan.“

Ziehier een geboekstaafd feit met commentaar van 20 jaren her!

Het ledental van 1903 nagenoeg hetzelfde als dat van 1923 en wel merkwaardig dat, na rijzing en daling gedurende dat tijdsverloop, de peilschaal hetzelfde cijfer aantoonde. Welsprekend als het cijfer zijn ook de beschouwingen daaraan vastgeknoopt. Behoudens de aanhef dat, om het streven der Vereeniging van blijvend nut te doen zijn voor Moederland en Koloniën, de helft der Nederlanders hier en in Indië zich bij de Vereeniging aansluiten moeten — de ondervinding leert daarentegen, dat ook met een betrekkelijk luttel aantal leden „Oost en West“ van blijvend nut geweest en nog is — zal een ieder met deze beschouwingen volkomen instemmen. Hij of zij, van wie deze woorden afkomstig zijn, moet wel een goeden kijk gehad hebben op de eigenschappen van ons volk en niemand minder dan Jan de Witt was van dezelfde meening.

Aan laconisme, dat de dingen kalmweg doet aanhooren of zien, zonder zich er bijzonder warm voor te maken, laboreert inderdaad onze volksaard. Het heeft zijn goede zijde en zijn kwade zijde, de laatste o.a. ten opzichte van de zaken welke het nationaal belang raken. En wie, die doordenkt, ziet niet in, juist voor de komende tijden, het gewicht eener meer ten leven wekkende belangstelling voor ons overzeesch gebied?

Dat besef dringt, gelukkig, almeer door, getuige de maatregelen welke in de jongste dagen beraamd

INDISCHE UITRUSTINGEN
VOORDEELIGST ADRES:
AU BON MARCHÉ
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

Firma HILBRINK
Westeinde 29 Den Haag
t. o. Engelsche Legatie

Nieuwe Fransche en Engelsche Stoffen
Verlaagde Prijzen

Voor de Tropen

is het beroemde merk

„His Master's Voice“

GRAMOPHONES en PLATEN onmisbaar! De grootste Componisten: PUCCINI, LEONCAVALLO, MASCAGNI, REIJER, SAINT-SAËNS, EDWARD ELGAR, MASSENET, enz. raden U in hunne attesten aan, uitsluitend DIT merk aan te schaffen als het hoogst begaafde kunstwerk der volmaaktheid.

De grootste Artisten op vocaal en instrumentaal gebied verleen hunne medewerking.

ALLEENVERKOOP te 's-Gravenhage bij

WILLEM SPRENGER

Agent der Gramophone Comp. Ltd.

PASSAGE 46 TEL. H. 3778

Persoonlijke Propaganda.

Wanneer men de annalen der vereeniging „Oost en West“ doorbladert, dan ontwaart men dat, met de regelmatigheid van eb en vloed, in de jaarverslagen en de notulen der bestuursbijeenkomsten de noodzakelijkheid betoogd geworden is van persoonlijke propaganda, van propaganda uitgaande van de leden zelve, als middel om het ledental der vereeniging op te voeren.

Zoo leest men in het jaarverslag, over 1903 uitgebracht in de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van 25 April 1904, te Amsterdam gehouden:

„Het ledental bedraagt 2753. Wil echter ons streven voor de Koloniën en daardoor ook voor het Moederland van blijvend nut zijn, dan moeten we duur zeker de grootste helft der Nederlanders, hier en in de Indiën, zich bij onze Vereeni-

NATUUR WOLLEN ONDERGOEDEREN
VAN
Janssen & Tilanus
FRIEZENVEEN

Verkrijgbaar in alle qualiteiten en maten bij
ISERIEF & Co Magazijn „de Prijslijst“
DEN HAAG.
Veenestr. 16-18. Valeriusstr. 29.
Prijscourant op aanvraag gratis.

BESCHIKBAAR.

Firma A. NIJLAND - Almelo
FABRIEK VAN WITTE GOEDEREN
levert U doelmatige
UITZETTEN EN UITRUSTINGEN
Wij leveren ook bij elke hoeveelheid
BED-, TAFELINNENS, HUISSH. GOEDEREN, ENZ.
Zichtzendingen ook naar de Tropen op iedere
aanvraag franco.

BESCHIKBAAR.

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES“
Telefoon M. 2739 Postrekening 69868
Weimarstraat 63, Den Haag.
In de onmiddellijke nabijheid van de Electr. tramlijnen
3, 5, 12 en de Stoomtram H. S. M.

Moderne inrichting, voldoende aan
de hoogste eischen- van hygiëne
en comfort voor de bezoekers.

Zwembaden - Kuipbaden - Douchebaden

Zwemabonnementen en Couponboekjes voor 50 Kuip-
of Douchebaden op voordeelige voorwaarden.

Op verlangen Zout-, Zee-, en Dennenloofbaden.

Naamlooze Vennootschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming
voorheen P. J. JANSEN
Eenig adres: **Koninginnegracht 1°.**
(over Hoofd-ingang Dierentuin)
te 's-Gravenhage.
Men lette op de Tel.-Nos. H 851 en H 852

Auto's voor Trouwgelegenheden
en Maand-Auto's

Dag en Nacht geopend

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.
Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.
Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.
Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

worden. Moge het algemeen baan breken, maar
moge dat besef aan ieder der leden in 't bijzonder
onzer Vereeniging zich zoodanig manifesteren, dat
het leidt tot wat de opvolgende bestuursleden
steeds beschouwd hebben als de beste, de meest af-
doende reclame voor onze Vereeniging, tot per-
soonlijke propaganda.

Ook van deze plaats is hierop meermalen aan-
gedrongen en niet altijd tevergeefs, maar, even als
één druppel op den duur den steen uitholt, zoo ook
moet het „frappez toujours“ onverzwakt blijven
toegepast. De persoonlijke propaganda vraagt geen
offers, aan tijd noch aan geld, ze eischt alleen wat
wezenlijke toewijding aan het oogmerk eener ver-
eeniging, waartoe men uit sympathie is togetre-
den en welker groei en bloei, uit dien hoofde reeds,
niemand onverschillig kan zijn.

Dat dan ieder lid — het is met een zeer beschei-
den verzoek — binnenkort een ander lid aanbrengt,
opdat van Paschen 1923 af ook de Vereeniging
„Oost en West“ nieuw leven moge erlangen.

Lezing van Mevr. A. Resink-Wilkens
op 17 Maart 1923, Gymnasium, Den Haag.

Ik zal het hebben over het verval van de Inlandsche
Kunstnijverheid en over de middelen, aan te wenden om die
weder op te heffen.

De Raad van Beheer van „Boeatan“ verzocht mij een le-
zing te houden over de Inl. Kunstnijverheid en schroomde
ik aanvankelijk, om, zonder het noodige demonstratie-mate-
riaal uit Indië te mijner beschikking te hebben, daarover
te spreken.

Vele geleerden en verschillende musea kunnen den be-
langstellenden hieromtrent geven, wat men wenscht te
weten, maar wat echter de studie-menschen op dit gebied
niet in die mate hebben kunnen nagaan, is, hoe groot de
verwording in die kunstnijverheid is en met welke snel-
heid zij toeneemt.

Als leek, maar met een groote belangstelling en liefde
voor die Inl. Kunstnijverheid, ben ik sinds een 15-tal jaren
 bezig een verzameling aan te leggen en sinds een 10-tal
jaren na te gaan, waardoor en hoe die verwording zich
ontwikkelt. Verre van hemoedigend en opwekkend is dit
werk, ik zou haast zeggen verlamdend, als men ziet, met
welk een snelheid die achteruitgang toeneemt en hoe er

bijna niets gedaan wordt, om hierin redding te brengen.
Het tempo van dezen achteruitgang heeft voor mij zijn
hoofdoorzaak in de economische inzinking van Indië en de
daarbij komende omstandigheid van de uitheemsche vol-
ken, die daar te zaam wonen en waaronder kapitaalkrach-
tige elementen zijn, die deze Kunstnijverheid exploiteeren
en langs verkeerde banen leiden.

Dat de schuld, zooals men veel hoort zeggen, geheel voor
rekening komt van ons, Hollanders, kan ik gelukkig tegen-
spreken, wat ik dan ook met feiten zal bewijzen. Hollan-
ders, Chinezen, andere vreemde Oosterlingen en de Inlan-
ders zelve, werken mee tot dit verval, dat binnen niet te
langen tijd tot een geheel verdwijnen leidt van die eens zoo
hoog staande Kunstnijverheid, beoefend als huisvlucht door
een fijn voelend volk, als er niet iets doelmatig tegen ge-
daan wordt.

Niets zal zich anders voor die infectie kunnen vrijwaren;
alles en alles wordt er van doortrokken, men weet als leek
niet meer, wat echt Javaansch werk is, denkende, wat door
den Javaan gemaakt is, ook Javaansch van oorsprong is.
Zelfs „Boeatan“ heeft in haar winkel producten van die
infectie binnen zien sluipen, maar moet door haar ongun-
stige financiële toestand die dingen toch verkoopen.

Nog is het niet te laat voor een krachtige helpende hand,
want vele Inlanders voelen nog voor hun kunst, maar zijn
niet in staat, door hun slechten economischen toestand, zich
te geven aan hun werk, zooals zij dat voelen; zij zijn door
hun lastgevers verplicht, te maken, wat hun opgegeven wordt
en zoo worden de werkers, die menschen, die op het oog-
blik hun vak nog verstaan, geheel ontwricht, door leeken,
die de Inl. Kunst niet voldoende kennen en begrijpen, in
elk geval, de voorgeschiedenis met de beteekenis er van in
het leven van den Inlander niet kunnen benaderen.

Een sterk sprekend voorbeeld hiervan is wel, het laten
aanmaken van Boeddhistische beeldjes in koper, welke in-
dustrie in Djodja welig tiert. De lastgevers voelen niet,
hoe dit werk totaal boven de macht van den Javaan gaat,
waar hun Mohamedaansche Godsdienst het maken van
beeldjes verbiedt en zij bovendien geen belijders van het
Boeddhisme meer in hun midden hebben en zoo de voor-
stelling en beteekenis van deze figuren niet begrijpen en
het religieuze gevoel missen, wat hun voorvadersen tot
zoo'n sublieme uiting kon brengen. Deze kunstuiting is, be-
halve op Bali, dood en kan in den huidige toestand ook
niet meer herleven.

De Kunstnijverheid leeft onder het volk; het is een volks-
kunst en staat tegenover de Inlandsche muziek-, dans- en
tooneelkunst in zoo'n heel andere verhouding. De muziek-,
dans- en tooneelkunst leefde en leeft nu nog aan de In-
landsche hoven en bij de zeer goed gesitueerde lieden. Deze
laatste Kunst moest uit zich zelf herleven, of indien dit niet
ware geschied, dan ware het een bewijs, dat die eigen kunst

Feuilleton.

Van Curaçao naar Venezuela.

(SEPTEMBER 1920).

(Slot).

Caracas ligt in een dal, ongeveer 1000 M. boven den zee-
spiegel, en is ingesloten door hooge bergen. Daar de straten,
als in bijna alle Amerikaansche steden, recht zijn en
ook rechthoekig elkaar kruisen, ziet men, op welk punt in
de stad men zich ook bevindt, die bergen zich aan alle
zijden verheffen. Het middelpunt van de stad wordt ge-
vormd door de Plaza Bolivar, een flink, groot, vierkant
plein, omringd door meest groote gebouwen, waarvan het
als het best bekend staande „Hotel Vliedt“ pas door de
overheid is onbewoonbaar verklaard en nu voor andere
doeleinden is in gebruik genomen. Het middengedeelte van
het plein is met mooie boomgroepen beplant, met als mid-
delpunt, omringd door monumentale lantarens het Monu-
mente del Libertador. Op deze Plaza Bolivar schijnt zich
alle drukte der stad te concentreren, en op welk uur van
den dag men er ook komt, er heerscht steeds een gezellige
drukte, zoodat men er met genoegen een tijd op zijn tram
staat te wachten of, op muziekmiddagen of -avonden, voor
den luttelen prijs van één quartillo, d.i. 6½ cent, in het
middengedeelte een stoel huurt, om naar de meestal zeer
goede muziek te luisteren en in de pauze het drukke ge-
woel gade te slaan. Daar de straten zeer nauw zijn — twee
auto's kunnen elkaar maar juist passeeren — en het den
ganschen dag een aanboudend gerij met die voertuigen is,
krijgt men onwillekeurig den indruk in een stad te zijn
met meer dan de 100.000 inwoners, die ze telt. De politie-
agenten, die op alle drukke hoeken der straten met hun
stok hebben post gevat om het verkeer te regelen, hebben

volop werk daarbij. Hoewel er op sommige plaatsen meer-
malen op toppingen plaats hebben, trok het steeds onze
aandacht, hoe ordelijk alles toeging, en zonder geraas en
gescheld, waarvan we in Holland meermalen getuige wa-
ren. En dat, terwijl toch de Venezolana, voor zoover we er
over hebben kunnen oordeelen, niet flegmatisch schijnt te
zijn aangelegd. Ze leken ons van opgeruimden, levendigen
geest, wat zich bij het „volk“ ook openbaart bij publieke
vermakelijkheden, bij hunne goed- of afkeuringen.
Het plaveisel der straten bestaat bijna overal uit asphalt.
Daar, waar de steile hellingen het rijverkeer gevaarlijk ma-

ken, vooral bij regen, heeft het asphalt kleine dwars-
in-kepingen, of wordt het over een gedeelte door gewone keien
vervangen. Erg goed onderhouden zien de straten er niet
uit; de smalle trottoirs vertoonen dikwijls op vele plaatsen
scheuren en gaten.

Behalve eenige kleinere stadsparken, waarvan sommige
in minder aanzienlijke wijken gelegen, heeft Caracas vlak
bij de stad, in een breed dal tusschen de bergen in, een
heerlijke wandelplaats, El Paraiso geheeten. Vele rijke in-

ERNEST CASSUTTO
TANDARTS
(Lid van de Vereeniging „Oost en West“)
Assistent: A. LATERMANN, Tandarts
Prins Mauritsplein 3
Telefoon SCH. 61 (Vroeger Fred. Hendriklaan)
Spreekuren: alle werkdagen 9-11 en 1-3
LAGE VASTE tarieven

Garage NASSAU
SCHELPKADE 42 b.d. Javastraat DEN HAAG
Verhuren van Luxe Auto's
tegen taxi-prijzen
MAAND-AUTO'S
Tel. H. 7503 Tel. H. 7504

MIDDELBARE TECHNISCHE SCHOOL Thomsonlaan 92 'S-GRAVENHAGE

OPLEIDING binnen 8—10 maanden voor het Kon. Staatsdiploma voor Machinisten, tevens opleiding voor Opzichter b. d. Staatsspoor in Ned.-Indië met diploma der school, akte Wiskunde en Machineteekenen en Opzichter van den Waterstaat.

INTERNAAT EN EXTERNAAT

Vele referentiën — Spoedige aanmelding

DAG- EN AVONDLESSEN

Spreekuren van 12-2.30 en van 6-8 uur

verloren was gegaan en ook niemand daarin hulp had kunnen brengen.

Gelukkig is met het ontwaken van Indië ook een zeer sterk ontwaken gekomen in deze Kunstuiting en leeft zij krachtig op onder de leiding van hooggeplaatste *Pryais*.

Zoo geheel anders is het gesteld met de Kunstnijverheid, die juist leeft onder de minder goed bedeelde, die daardoor niet vrij zijn in hun Kunstuiting en zich in dat opzicht hebben te schikken naar de inzichten van hun werkgevers, terwijl enkele takken van die Kunstnijverheid misschien tot ondergang gedoemd zijn, wegens gebrek aan afzet onder de daarvoor in aanmerking komende afnemers, te weten: de eigen Ind. bevolking.

Tot de verschillende rubrieken van Kunstnijverheid overgaande, zal ik beginnen met de weefkunst, waarschijnlijk een der oudste uitingen van Kunstnijverheid, beoefend over bijna den geheelen Archipel.

In fijne techniek en kleurschakeering heeft zij wel haar hoogste niting bereikt op Sumatra en Bali, en ziet hoe die kunst achteruitgaande is.

De fijne weefsels uit Palembang kan men niet meer in de vroegere, markante kleuren maken, daar de plantaardige te mengen kleuren door de goedkope analine-vertindringen en geheel verloren zijn gegaan.

De eenvoudige Siloengkan-weefsels uit de Westkust van Sumatra worden op aanwijzing van Indische dames op Bali „en gros” nagemaakt en hebben die dames daardoor wellicht reeds een onherstelbaar kwaad gesticht, daar dit werk veel eenvoudiger van bewerking is dan het fraaie Balische weefsel en wijl de vrouwen daardoor gemakkelijker haar geld kunnen verdienen, ligt het voor de hand, dat zij deze weefsels liever maken dan de eigene, zeer ten nadeele van deze laatste.

In Bali zijnde, boden de koopvrouwen mij overal, waar ik kwam, tegen 10 doeken Balineesch weefsel, wel 30 doeken van die Siloengkan-weefsels aan. Zoo is geheel Bali er al mee geïnfecteerd! Gelukkig, heb ik geen Balineesche vrouw zoo'n doek, bijv. als lendedoek, zien dragen en vinden zij die blijkbaar te minderwaardig, om hun eigen maaksel te vervangen.

Als staaltje van leekenonbekendheid, deel ik het volgende mede, wat de Kunstkring te Djodja ondervond voor een te houden tentoonstelling van Balineesche weefsels.

De Kunstkring ontving namelijk een zending doeken, waarvan een kwart bestond uit dat na-maakwerk; wel een bewijs, dat de koper, die voor den Bond van Ned.-Ind. Kunstkringen optrad, al niet anders wist, dan dat dit Balineesch werk was.

De grove, maar niet minder mooie doeken uit de Bataklanden zijn zeer achteruit gegaan in tekening en de zoo mooie Soembawa- en Timorweefsels zijn grover van draad

geworden, slecht gespannen en daardoor getrokken en niet zorgvuldig geikat. Het ikatten is het op maat verven van de draden in bosjes, die dan als tekening op den gewezen doek uitkomen. Hoe zorgvuldiger dat binden gebeurt, des te markanter en zuiverder de figuren uitkomen.

Niet minder slecht is het gesteld met onze loeriks (geweven doeken) op Java. Door het aannemen van het Europeesche kostuum, de witte jas en broek, door den Javaan, heeft de aanmaak van fijne loeriks zeer geleden, zoo ook door den invoer van de katoentjes en zijden stoffen uit Europa.

Ik zag, op een jaarmarkt, verleden jaar in Klatten, prachtige, fijne loeriks voor Javaansche gordelbanden, afkomstig uit Wonogiri in het zuiden van Solo. Wel een bewijs, dat men de kunst nog verstaat van het fijne weven in een combinatie van mooie kleuren; jammer echter dat de afzet afneemt.

Nu komt het batikwerk aan de beurt, als huisvlijt, volgend op het weefsel. Bij het vele mooie werk, dat er nog bestaat, is de degeneratie in dit werk nog grooter dan bij het weefwerk. Westersche en Chineesche invloeden (ik meen hiermede invloeden van Peranakan-, dus half-bloed-Chinezen) hebben hier heel veel kwaad gedaan, daar vele groote batikkerijen in handen zijn van deze Indo-Chinezen, die niets van hun eigen Chineesche kunst hebben overgehouden en de Javaansche kunst ook niet begrijpen. Bovendien, willen de Chineesche vrouwen niet dezelfde patronen op hare sarongs hebben als de Javanen dragen. Deze vrouwen dragen sarongs met patronen, ontleend aan mode-journalen en Europeesche sprookjes, als bijv. voorstellingen van „Roodkapje”, „Lohengrin”, enz. en ziet men leelijke bloemen sierguirlandes op een zuiver Javaansch fond aangebracht, technisch schitterend gebatikt en kost zoo'n sarong of kain allicht f 50 en meer. In Djodja en Solo zag ik kains en sarongs met allerlei voorstellingen onder den naam van: kain Mikado (kain met waaiertjes er op), kain pake wajang (grote wajang-figuren, waardoor bijv. de persoon, die de kain zou dragen, op het gebatikte hoofd van een wajang-figuur zou komen te zitten), kain pake kapal (vele stoombootjes met schoorsteenpijp en de Hollandsche vlag in top, in rood, wit en blauw gekleurd). Hoofddoeken, „pake kroon”, vinden vanwege dat „kroontje” zeer veel afrek.

Sedert een paar jaren dreigt een groot verval in het fijne batikwerk van den hoofddoek te komen, door den Javaan er zelf in gebracht, namelijk door het dragen van de „Blangkang”, de hoofddoek, geplooid en genaaid op een gaasvorm, die precies als een mutsje past op het hoofd van den besteller. Aanvankelijk gebruikte men hiervoor een gewonen hoofddoek, maar nu neemt men dikwijls een halven doek, in bruin of blauw gekleurd, die precies in plooitjes wordt genaaid en waarna met (apart daarvoor gebatikte randjes)

Men moge dan al de groote behendigheid en moed bewonderen van de hoofdpersonen bij zoo'n stierengevecht, er moet waarschijnlijk Spaansch bloed in onze aderen vloeien om zoo'n schouwspel met enthousiasme te kunnen genieten.

Per trein, per auto en te voet werden door ons nog heerlijke uitstapjes in de omgeving ondernomen. En waar we ook kwamen, overal vertoonde de natuur zich in haar schitterendste pracht aan ons oog. Niet ten onrechte wordt dan ook het Andes-gebergte, dat zich langs de geheele westkust van Zuid-Amerika uitstrekt, en waarvan in Venezuela de uitloopers zijn, als een van de meest trotsche gebergten genoemd wat plantengroei betreft.

Van Los Teques, een uur sporens van de hoofdplaats verwijderd, brachten we, zooals gezegd, de aangenaamste herinneringen mee. In het, een half uur sporens verder gelegen El Encanto vertoefden we een ganschen dag midden in de bergen, klommen langs smalle, moeilijke padjes naar mooie uitzichtpunten of daalden naar heerlijke watervallen af. Bij één er van namen we in een grooten, door hooge steile rotswanden natuurlijk gevormden kom, een verfrissend bad, — we hadden daartoe onze bad-costuums meegenomen, en tegen het vertrek van den trein waren we in het, slechts uit een overdekte ruimte bestaand stationnetje getuige van een danspartij, door een vroolijk gezelschap uit Los Teques daar geïmproviseerd.

In Los Chorros, aan de andere zijde van Carácas, tuften we langs mooie wegen met fraaie villa's, en maakten we eenige dagen later een wandeling, een weinig hoog tegen de bergen, naar de heerlijke watervallen, en genoten we van de verrukkelijke uitzichten op de aan de overzijde liggende bergen.

In Petare waren we, door introductie, op morgenbezoek bij een geestelijke, waar we door een hevigen regen overvallen werden, en waar we een druivenwingerd zagen, door dien geestelijke zelf aangelegd, waaraan de schoonste druiven hingen. Onze gastheer vertelde ons, dat hij, dank zij het heerlijke klimaat, vier oogsten per jaar meestal had. Tot onzen spijt moesten we zijn vriendelijk aanbod, nog

GROTE SORTERING
LINGERIE EN
Huishoud-
GOEDEREN

INDIESE UITRUSTINGEN
HUWELIKSUITZETTEN

V. S.

GERZON

LOUIS ZELDENRUST

GEDIPLOMEERD DAMESKAPPER
Premier Prix Academie Nationale, Paris

PLEIN 16 — TEL. H. 5460 — DEN HAAG

HAARWERKEN (Speciale bewerking voor de Tropen)
HENNÉ APPLICATIES (Onschadelijk haarkleuren)
Ondulation Permanente (best. tegen atmosph. invl.)
FRANSCH MODELHOEDEN en PARFUMERIEËN

BESCHIKBAAR.

ARBEIDSBEURS VOOR DEN OUD-IND. MILITAIR

Gevestigd te NIJMEGEN

Oude Varkensmarkt 41-43 Telefoon 1867

Geopend van 9-12 v.m. en van 2-4 uur n.m.

Zaterdag na 12 uur gesloten.

Directeur: A. VAN BOXTEL,

Correspondentschappen in vele plaatsen.

Correspondentschap te

AMSTERDAM, J. van Loggem, Cilliersstraat 30.
DEN HAAG, G. J. L. Verhoeven, Halleystraat 63.
ROTTERDAM, J. F. Ferwerda, Calandstraat 24a.
ARNHEM, G. J. Hoesink, Emmastraat 58.

N.N. Werkgevers!

Bovengenoemde Beurs stelt zich ten doel Oud-Indische Militairen aan den arbeid te helpen.

Zij is nagenoeg te allen tijde in staat om degelijke Oud-Indische Militairen beschikbaar te stellen voor verschillende betrekkingen, als bijvoorbeeld:

Boekhouder, Kantoorbediende, Conciërge, Huisbewaarder, Portier, Fabrieksopzichter en -waker, Jachtopziener, Magazijnmeester, Magazijnknecht, Wissellooper, Ploegbaas, Depôthouder, Huisknecht, Hulpmonteur, Stoker Centrale Verwarming, Knecht van de Apotheek en ander personeel voor Zieken- en Weeshuizen, waaronder ook gediplomeerde Verplegers, Controleurs en Wakers voor den Nachtveiligheidsdienst, Telegrafisten en Telefonisten, Koks, enz., waaronder geschoold Personeel.

De personen zijn allen vrij van militaire plichten. Gaarne houdt zij zich aanbevolen voor Uwe aanvragen om personeel, zoowel hier te lande als in Ned. Oost- en West-Indië.

woners van Venezuela hebben hier hunne woningen, die, in tegenstelling met de meeste huizen in dit land, een Europeesch aanzien hebben, met vele bloemen en fraaien tuinaanleg. Langs één der breed aangelegde lanen, waar vooral tegen den avond een druk verkeer is van auto's en rijtuigen, is een mooie renbaan aangelegd, waar meermalen groote wedrennen gehouden worden. Niet ver vandaar, aan den voet der bergen, omringd door fraai geboomte, heeft de President der Republiek een woning. Een tweede paleis bevindt zich meer in de stad, waar het groote gebouw, een weinig hoog gelegen, wit afsteekt tegen het omringende groen en de hooge, donkere bergen, die er den achtergrond van vormen. In dezen tijd van het jaar, September, zijn de toppen der bergen zelfs bij het fraaiste weder steeds in witte wolken gehuld. Een heer uit Amsterdam, die we hier ontmoetten, vertelde ons, dat hij met een vriend een van de hoogste bergen beklommen had; zij hadden er 4½ uur over gedaan, doch waren teleurgesteld geweest in hunne verwachting, misschien een uitzicht te hebben in de richting van La Guaira, op de Caraïbische Zee: alles was, toen ze boven waren, in een dichte nevel gehuld.

Hoewel Carácas eenige goede schouwburgen heeft, troffen we het niet tijdens ons veertiendaagsch verblijf; noch operen-, noch operette-, noch ook maar een goed variété-gezelschap kregen we te hooren. Vaste gezelschappen zijn er niet, en die van elders kwamen waren juist vertrokken. Cine's waren er natuurlijk volop, soms afgewisseld door het optreden van een Spaansche liedjes-zangeres, doch we waren zoo fortuinlijk althans een stierengevecht te kunnen bijwonen voor het eerst van ons leven. Verschillende troepen komen in Carácas dikwijls voorstellingen geven, een enkele maal ook wel met de meest bekende toredors uit Spanje. Het bekende vuur en de groote strijdlust van de Spaansche, goed afgerichte stieren wordt echter bij deze van Venezuela gemist, en we waren er zelfs getuige van, dat één der dieren met geen mogelijkheid tot den strijd te bewegen was en dan ook uit de arena verwijderd moest worden.

Algem. Exporthuis B. J. RUBENS & Co
AMSTERDAM PARIS
59 de Lairessestraat 33 Rue de Lubeck
UITGEVERS van het

Maleisch Exporthandelsblad „BINTANG PERNIAGAAN” en van „DE DAMESKRONIEK VOOR NEDERL. INDIË.

Vraagt GRATIS toezending

C. P. A. NICOLAI

DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057

hoek Valeriusstraat.

Specialiteit in Heeren-Modeartikelen

Ruime keuze Nieuwste Modellen

Garage MERCURIUS
KUIJPER & Co
 VAN SLINGELANDTSTR. 16 - DEN HAAG
 TEL. SCH. 1198.

Anfa Zijspanwagens
Ace- en
:: Indian-Motoren ::

Zeer billijk tarief

Speciale Aanbieding
 van diverse
Eiken Slaapkamer-Ameublementen
 BESTAANDE UIT:
2 en 3 deurs SPIEGELKASTEN, WASCHCOMMODE
 met marmel blad en spiegel, Lits-Jumeaux, twee
 nachtkastjes, tafel en twee stoelen
f 475.-

Twee pers. mass. eiken LEDIKANT f 42.-
 Kapokmatrassen, kw. J. Faber, gew. 10 Kilo f 55.-

WYTENBURG-MOLL
 Adelheidstraat 60
 Telefoon B. 974 Behangerij en Stoffeenderij

Om goede zaken te maken

is het noodig goede waar te leveren.
 Doch het publiek moet weten dat gij
 die levert. Dat bereikt gij alleen door
goede en voortdurende reclame.

GEBRUIK DIT BLAD
 VOOR UW

Reclamecampagne.

FRANÇOIS BLOM's

MODERNE KOOKKUNST

Het uitgebreidste Kookboek
Geb. in linnen Stempelband
f 5.50

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de
 Uitgeefster, Nobelstraat 20, Den Haag.

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S
WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155
 Filiaal: 'S-GRAVENHAGE
 Noordwal 4, Tel. 2481

Filiaal: ARNHEM
 Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195

de hoofddoek afgewerkt wordt. Zoo'n open gemaakte topi of mutsje bestaat dan uit niets zeggende vodjes. Wat dit op den duur gaat beteekenen voor het fijne batikwerk is niet te zeggen, daar vele mooie, oude motieven, als bijv. het zeer oude „modang"-motief, dateerende uit den Madja-pait-tijd, nog maar alleen gebruikt werd voor hoofddoeken en statiedoeken (kampooih of dadat).

Tot voor kort stelde iedere Javaan hogere eischen aan het batikwerk van zijn hoofddoek dan aan dat van zijn kain en voltooide de hoofddoek voor den man het kostuum in zijn artistieke uiting; hij is een karaktervolle weergeving van den persoon, die hem draagt. Men zou, met eenige studie, aan de wijze, waarop de hoofddoek gedragen wordt, het karakter van den persoon in hoofdtrekken kunnen aangeven, zooveel verschil zit er in de draagwijze van den hoofddoek. En wat is men nu doende? De eereplaats, die de hoofddoek had, als draperie-doek, waarin de drager zijn afkomst en beschaving te kennen gaf, wordt te niet gedaan, door van dien hoofddoek een topi, een mutsje te maken — meer is het niet — zonder eenig leven, zonder eenigen eigen smaak, zonder eenige uiting van karakter. Bovendien hebben deze topis het nadeel, dat zij niet hygiënisch zijn, want tusschen de vele plooiën blijft de stof zitten, daar zoo'n hoofddoek alleen open wordt gemaakt, als hij te vuil is om hem zoo langer te dragen en alleen door den „tokang Blangkan" overgemaakt kan worden. De losse hoofddoek klopt men uit als hij gebruikt is en wordt gemakkelijk gewasschen en is een sieraad van de Javaansche dracht.

Patjitan, Salatiga, Ambarawa en Pekalongan zijn het zwaarst geïnfecteerd. De groote batikkerijen in Pekalongan zijn reeds jaren in handen van Indische dames en ik heb persoonlijk ondervonden, dat men een gebatikte kain of sarong, in een zuiver Javaansch motief, alleen op bestelling kan krijgen; nergens verkoopt men ze; alleen de wansmakige, dure producten kan men aldaar direct uit voorraad koopen. De mooie, oude Javaansche patronen gebruikt men daar alleen voor het inferieure tjapwerk, ik noem hier o.a. de „Nitik"-patronen, die in de Vorstenlanden gelukkig nog zeer geliefd zijn en in superieur werk worden uitgevoerd.

Waarschijnlijk batikte men vroeger eerst de weefpatronen na, want de ornament-patronen zijn van jongeren datum. Deze weefpatronen zijn zeer duidelijk kenbaar aan de blokjes-vorm, waarmee het patroon is aangebracht en waaruit men het bedoelde weefpatroon dadelijk herkent. In Pekalongan, waar men altijd in kleuren heeft gebatik, batikte men vroeger waarschijnlijk ook in de weefkleuren. Ik heb een heel ouden doek, „Nitik"-patroon, genaamd „Roempoek", uitgevoerd op een prachtig rood fond, de figuren gebatik in geel, bruin en groen. Aan de lichtgele blokjes ziet men duidelijk, door de vierkante tjanting, het

eens terug te komen, opdat hij ons al het merkwaardige van dorp en omgeving zou kunnen laten zien; door gebrek aan tijd afslaan, en we werden, niettegenstaande den stroomenden regen, door den vriendelijken priester tot aan ons locaaltrientje verzeld.

Aan vele inkoopten hebben we ons in dit door zijn hooge invoerrechten bij uitstek dure land niet bezondigd. Alleen die dingen, welke we op Curaçao moeilijk krijgen konden, namen we mede.

Iets zeer eigenaardigs hebben we in Venezuela nog ondervonden bij het reizen. Aan ieder station en elken keer, dat we in een trein stapten, of ook wel later in den trein zelf, werd ons door een politiebeambte onze namen gevraagd en opgeteekend, met plaats van bestemming. En zoo gebeurde met alle reizigers. Die namen worden 's avonds gepubliceerd in de courant. Zoodoende is de politie steeds op de hoogte van het reizen en trekken van de inwoners en vreemdelingen, en kan zij een wakend oog houden op hen, die als minder gewenschte of gevaarlijke elementen worden beschouwd. De politieke toestand schijnt zulk een maatregel noodig te maken.

En zoo namen we op den morgen van den dag, waarop de boot ons van La Guaira, Caracas' havenplaats, weder naar Curaçao terug zou brengen, slechts noode afscheid van de plaats, waar we drie heerlijke weken hadden doorgebracht, en van de sympathieke Curaçaosche familie, in wier pension we den duur van ons verblijf in Caracás hadden vertoefd. We hadden met opzet dat pension gekozen, omdat men er wat Hollandsch sprak, daar ik me niet, zooals mijn man, vidoende van de Spaansche taal kon bedienen. Maar behalve met Hollandsch, kon men er ook met Fransch en Engelsch terecht, en werd er ook Italiaansch gesproken door enkele gasten. En zoo, met het Papiamentsch, dat af en toe door eenige Curaçaonaars werd gesproken, was het daar een mengmoes van alle mogelijke talen.

De reis per trein van Caracás naar La Guaira, die twee uren duurt, leverde weer genotvolle oogenblikken op tusschen der hooge bergen. Hier wordt de natuur echter,

weefmotief weergegeven, wat een zeer lastig werk is, daar onregelmatige vormen gauw ontstaan, door het te veel of te weinig opkomen van de was.

Alle doeken voor wandversiering, gebatik met wajangfiguren, zijn in het geheel geen Javaansche Kunstuiting en enkel gemaakt op last van Westerlingen, om vreemdelingen te bevredigen, die meenen, dat de wajang-figuur het eenige, overheerschende Javaansche motief is. Deze monsterdoeken worden, behalve in Djocdja, voornamelijk „en gros" gemaakt en verkocht onder de schaduwen van onze heiligen Boeroeboedoer, in alle grootten en met alle mogelijke gedrochtelijke figuren er op. Geen Javaan herkent zijn geliefde wajang-helden meer op deze doeken.

De doeken met narren-figuren, als Petro, Gareng, Semar, in de volle breedte van het goed geplaatst, vinden den meesten aftek, zoodat zij, in zeer groote mate, den vreemdeling worden aangeboden. Het zou goed zijn van Regeeringswege den verkoop van die doeken om en bij dien Gouvernements Passanggrahan te verbieden, daar dat niet de plaats is voor den verkoop van deze dingen, als absoluut beschamend voor ons, tegenover de fijn-voelende bezoekers van den Boeroeboedoer.

Als bijzondere kunstuiting in Grisee moet ik hier even het batikken op zijde aanhalen. Vreemd klinkt het, dat men deze bewerking alleen nog maar in Grisee verstaat. Hoe gemakkelijk zou het toch niet zijn om hier meer bekendheid aan te geven, hoe men zijde moet behandelen, vóór er op gebatik kan worden. *)

Het Batikwerk in de Soenda-landen heeft zijn achteruitgang in zeer slecht kleurhoudend te zijn en in de weinige zorg aan het batikken besteed, maar de motieven bleven ongerept, ten minste voor zooverre mij dat bekend is.

Het batikken met bladgoud, wat men zoo noemt, maar wat feitelijk geen batikken is, daar met lijn het goud op het goed geplakt wordt, gaat in Bali ook zeer achteruit. Voor de zoogenaamde oude Prada-doeken in Bali gebruikte men vroeger gebatikte doeken uit Java, die men dan in de eigene Balineesche motieven met goud belegde. Het bruin en blauw van het batikwerk, dat er doorheen schemerde, nam het pronkerige van het goud weg. Nu neemt men wil goed, dat men met blauwe, paarse, roode, groene, enz. vert in motieven bestrijkt en waartusschen het goud aangebracht wordt. Zoo'n doek is zeer hont en heeft zijn distinctie verloren, maar is heel wat goedkoper dan de oude doeken. Men spaart het batikwerk uit en ± een kwart aan goud.

Om bij de kleeding te blijven, zal ik nu de kris eerst behandelen, behoorende bij de kleeding van den man. Hier komt het verdwijnen van het dragen van de kris geheel voor rekening van den Inlander, die bij de verandering van zijn kleeding, het aannemen van de jas en broek, de kris niet

*) Boeatan heeft reeds jaren geleden den heer P. Ducro uitgezonden om de batiksters dat te wijzen in de vrouwenzangenis te Semarang. Red-Com.

hoe meer men naar de gloeiende kust afdalt, — de temperatuur van Caracás is, hoewel steeds zomersch, heerlijk koel, — hoe langer hoe armer, tot er ten laatste niet meer dan kale bergen overblijven. De aanleg van dien spoorweg, nu ongeveer dertig jaar geleden, wordt door Europeesche ingenieurs als een meesterstuk van techniek bewonderd, gezien de ontelbare moeilijkheden, die men in het woeste gebergte had te overwinnen. Op een gegeven oogenblik ziet men opeens de helderblauwe zee vlak voor zich, doch de spoorbaan is dan nog zóó hoog boven de kust, dat het geruimen tijd aurt, eer de trein beneden is; eerst na een langen zigzag-weg wordt La Guaira bereikt.

Vanaf Caracás blijft geruimen tijd van uit den trein de weg voor auto's beneden zichtbaar, tot deze op zeker punt den spoorweg kruist, en dan voor het oog verdwenen is. We hadden echter gelegenheid op te merken, dat bij de scherpe bochten die auto-weg aan den kant van den afgrond steeds door stevige, lage muurtjes is beschermd, waardoor onheilen worden voorkomen. Op den weg door de bergen naar Ocumare de la Costa waren deze muurtjes niet aangebracht.

Na de gebruikelijke douane-formaliteiten waren we blijde om 2 uur het gloeiende La Guaira te kunnen verlaten om aan boord te gaan, waar, nadat we om half vier vertrokken, een heerlijk briesje op zee ons verkoeling bracht. Onze beneden-hut was echter warm, doch de overtocht duurde maar kort, en we stonden om vóór vijven op, om bij het aanbreken van den dag op dek te kunnen zijn, en de kust van Curaçao te zien naderen. De motorboot, die we besteld hadden om ons en onze bagage bij aankomst van de „Zulia" te komen halen, zonden we met onze koffers weg, daar we de korte wandeling naar huis in den vroegen morgen liever te voet wilden afleggen, en zoo was dan dit voor ons zoo aangenaam reisje, waaraan we nog menigmaal met genoegen zullen terugdenken, een einde gekomen.

M. LANDHEER—VAN DONSELAAR.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL
 Salon de Rafraichissements
 NOORDEINDE 44 DEN HAAG

P. HOFLAND - DEN HAAG
 Woning-Inrichter
 Behanger - Stoffeerder
 SLEEDOORNSTRAAT 66 - TEL. M. 5369 - POST-GIRO 65928

CORN. VAN DER SLUIJS

BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.

ALLEEN NOORDEINDE 162^A.

DEN HAAG

TELEFOON 4782

meer kan dragen. Een kris bestaat uit verschillende onderdelen, die elk op zichzelf juweeltjes kunnen zijn van kunstnijverheid. Met de kris zal verdwijnen de pamorsnedekunst, het fijne uitbeitelen (Oekeren) in hout en ivoor van de heften en het ciseleeren van de zilveren en gouden scheidende (pendok) en van de rugafwerking (mendak) van de kris, als er niet spoedig in de Javaansche wereld weer een neiging komt tot herstel van het bijna verloren, in het belang van haar eigen Kunstnijverheid. Degeneratie valt hier niet op te merken, wel het geheel verloren gaan van deze Kunstuiting.

Nu komen wij aan de gebruiksartikelen. Uit mijne verzameling te Djodja heb ik een cultuuroverzicht kunnen krijgen van de verschillende gebruiksartikelen, waarvan enkele dateeren uit den klassieken Boeddhistischen tijd, dat is van tusschen de 8e en 9e eeuw, die alle uit brons vervaardigd zijn; andere, mooi in koper uitgevoerd, dateeren uit een latere periode en als eindpaal van de producten van Kunstnijverheid, plaatste ik deze zelfde soorten gebruiksvoorwerpen, doch minder goed, enkele zelfs slecht uitgevoerd, in koper en blik, in aardewerk of vlechtwerk van bamboe enz., waardoor de vormen niet meer tot hun recht komen. In deze rubriek is de verwording heel groot en zult u zelf kunnen beoordeelen, hoe dringend noodzakelijk het is, ter voorkoming van verdere verwording der Inlandsche Kunstnijverheid, dat er spoedig ingegrepen wordt. Typeerend voor den Javaan valt daarbij het feit te constateeren, hoe hij gehecht is gebleven aan de oude vormen, naast minderwaardigheid van de gebezigde materialen en achteruitgang in de bewerking. Deze laatste factoren zijn natuurlijk het gevolg van te moeten concurreren tegen de geïmporteerde massa-artikelen, die bovendien soms doelmatiger en duurzamer zijn, doch die bezwaarlijk gerangschikt kunnen worden onder de producten van Kunstnijverheid.

Deze concurrentie is zoo groot, dat, wil de Javaan zijn gebruiksartikelen, in de oude vormen, met kans op succes, op de markt brengen, hij de waren voor een paar luttelcenten moet kunnen leveren. Deze goedkope dingen moeten natuurlijk verkrijgbaar blijven voor de groote massa van onbemiddelden, doch helaas, worden die minderwaardige dingen ook gebruikt door hen, die zich betere zaken kunnen aanschaffen en het gaat hierbij, om het tegengaan van de verwording van die artikelen in betere uitvoering, met betrekking tot materiaal en bewerking.

Bij het koperwerk valt op te merken het verschil van werk uit Oost-Java, speciaal Soerabaia en dat uit Midden-Java. Het Midden-Javaansche koperwerk is altijd streng van lijn geweest, met heel weinig ciseleerwerk, wat ook geheel in karakter overeenkomt met den aard van den Javaan, met zijn kleding en zijn adat. Hoe geheel anders is dat in den Oosthoek. Altijd hebben zij daar gehad neiging tot overlading. Hun kleeren droegen en dragen nog de neiging tot drukke kleuren en een zekere opvallende wuftheid in het dragen van den hoofddoek. Het ciseleerwerk is een kunst uit die streek, wat zij ook goed verstonden. Het ciseleerwerk plaatste men niet zonder gedachte; zij lieten duidelijk uitkomen, wat als fond en wat als ornament bedoeld was, wat nu echter niet meer gevoeld wordt. Men ciseleert er nu maar op los, omdat alles vol gebeiteld moet worden en men weet niet, wat men met de motieven voor heeft.

In Djodja heeft men dat ciseleerwerk den toekang opgelegd, die er niets van begrijpt en 'teen uitvinding vindt, om de gaten, die in zijn kopervormen zijn gevallen, zoo weg te beitelen.

Hier is met goede leiding al dadelijk veel te redden, daar de menschen het werk nog verstaan.

Het koperwerk in Sumatra toont denzelfden achteruitgang als op Java, is ook ontwaard in massa-werk, zonder eenige zorg, om maar in groote hoeveelheden overal die artikelen te kunnen verkoopen. De Maleiers gaan met dat koperwerk heel Java rond, om het aan den man te brengen.

Zilverwerk.

Het Javaansche zilverwerk is aan het verdwijnen, verdrongen door het Europeesche werk en ook door de economische inzinking in het afzetgebied zeer klein geworden voor deze dure artikelen. Verwording is gelukkig hierin niet te constateeren, daar deze artikelen te duur zijn van materiaalwaarde, dan dat een minderwaardige bewerking van eenige betekenis zou kunnen zijn op den kostprijs. In Bali staat de zilverbewerking nog zeer hoog en heeft deze kunst, geloof ik, altijd hooger gestaan dan in Java.

Voor de specifiek Vorstenlandsche kunstnijverheid in uitgeslagen leer is geen verwording in de bewerking te constateeren; zij staat zelfs nog zeer hoog. Wel bij het in kleur brengen van de poppen ziet men eenige ongunstige veranderingen. Door de bemoeienis van de Europeesche winkels in deze artikelen, is men voor Europeesche gebruiksartikelen de wajang anders gaan kleuren. Voor waaiers, boek-

omslagen, leesteekens en dergelijke vond men die bonte wajangfiguren niet mooi, niet begrijpende dat die kleuren gebonden zijn aan bepaalde Goden- en Vorstenkleedingen, en men de kleedij van die figuren maar niet willekeurig andere kleuren kan geven, zooals dat nu gebeurt in de tinten van rose, grijs en lichtblauw.

Houtsnijwerk.

Ook met dezen tak van Kunstnijverheid is het thans treurig gesteld. Behalve in Japara, in den dalem van den Soloschen kraton en in Bali, kan men gerust zeggen, dat overal elders de Javaan deze luxe niet meer kent.

In 1914 kochten wij een schetsel van Toebansich maaksel van de tentoonstelling, in dat jaar te Semarang gehouden. Het stuk is buitengewoon goed, forsich en mooi van lijn en heeft het veel overeenkomst met het Solosche werk. Jammer, dat de afwerking zeer te wenschen overliet, zooals algemeen het tegenwoordige Javaansche werk te kort komt in afwerking. Al het Japarasche werk mist ook een fijne afwerking. Bij de doozen is het hang- en sluitwerk allerslechtst en bij vele andere artikelen heeft men wiebelende pootjes of slecht sluitende tusschenstukken: in één woord, weinig werk getuigt van een zorgvuldige afwerking, wat met wat meer arbeid verholpen had kunnen worden.

In Palembang is die prachtige kunstuiting bijna geheel verloren gegaan, zoo ook in het Soerabaia'sche. Tot voor kort bestond zij nog in het Soerabaia'sche, getuige het vele houtsnijwerk, dat in de laatste jaren uit de woningen moest verdwijnen, op last van den dienst der „Pestbestrijding“ aldaar. Deze weinige woningluxe vond men pestgevaarlijk, terwijl deze uitgesneden planken maar een dikte hebben van ± 5 tot 10 c.M. Het verwijderen van dit houtsnijwerk behoorde in elk geval tot de groote schoonmaak van die Inlandsche woningen. Heel Soerabaia en zelfs daarbuiten werd overstroemd met de aanbieding van deze uitgesneden planken, die men voor enkele luttel gulden kan koopen. Met één zoo'n verkeerde daad is veel vernietigd geworden.

In Bali doet deze kunstuiting weldadig aan. In prachtige groothoutbewerking, als stijlen, stembalken, enz. voor huizen van vorsten, in de bewerking van houten standaards voor muziekinstrumenten, in beeldenbewerking en zelfs in het fijne beitelwerk van de harde klapperdoppen, heeft deze Kunst, in zijne verschillende uitingen, een groote bekoring.

Zoo zijn er nog verschillende takken van Kunstnijverheid, die ik niet alle kan bespreken, maar die ook door de tijdsomstandigheden lijden aan achteruitgang in bewerking of materiaal. Ik noem daarvan, als voornaamste, alleen nog slechts het vlechtwerk, dat door den geheelen Archipel beoefend wordt en dat sterk aan het achteruitgaan is.

Nu ben ik aan het eind gekomen, om in groote trekken over de verwording van onze Kunstnijverheid in Indië te spreken en zal ik overgaan tot de behandeling van de middelen, die een verder verval of te loor gaan van de Inlandsche Kunstnijverheid wellicht kunnen voorkomen.

De oprichting van een Kunstnijverheid-School.

In Augustus 1919 werd op een congres te Djodja van den Bond van Nederlandsch-Indische Kunstkringen besloten, om aan de Regeering het verzoek te richten voor de oprichting van een Kunstnijverheidsschool te Batavia. De heeren Teitlers en Mooijen, van wie het initiatief uitging tot deze oprichting, kregen daarna de toezegging van verschillende groote handelslichamen in Holland voor financieelen steun tot een bedrag van ± honderdduizend gulden.

Door de intusschen ingetreden malaise is van het geheele plan niets gekomen en zijn wij dus geen stap in die richting vooruitgegaan. Misschien is dit wel gelukkig, want volgens mijn bescheiden meening, zou de te Batavia op te richten Kunstnijverheidsschool voor Inlandsche onderwijzers („goeroes“) en „toekangs“ (Inlandsche werklieden) op een duur fiasco zijn uitgelopen. Het was namelijk de bedoeling, om de toekangs uit verschillende centra van Kunstnijverheid naar Batavia te zenden, om ze aan die school te onderrichten. Zooals ik den Javaan in Midden-Java ken, betwijfel ik 't, of die toekangs genegen zouden zijn om een dergelijken cursus, zoo ver buiten hun eigen milieu, te volgen en mochten er al enkelen zijn, die onder een zekere „printah aloes“ (een zachte dwang) zich tot dat doel naar Batavia zouden begeven, dan ben ik er zeker van, dat die menschen geheel ontwricht en dus ongeschikt voor verdere arbeid in hun vroegere omgeving zouden terugkeeren. Bovendien, hoe zou het onderwijs gegeven moeten worden? Deze menschen moet men in hun eigen taal, in hun eigen gedachtenfeer aanspreken en men kan toch niet verwachten, dat die leeraren alle Inlandsche talen kunnen spreken, als Javaansch, Soendaneesch, Madoereesch, de verschillende Maleische dialecten van Sumatra, om dan nog niet eens van de andere eilanden te spreken.

FIRMA P. C. & A. PICO & ZONEN

Brandtstraat 2-6 Telefoon M. 1478
1e Van den Boschstraat Telefoon B. 178

DEN HAAG.

Rund-, Kalfs-, Varkens- en Lamslagerij, annex
Fijne Worst- en Vleeschwarenfabriek.
(1882-1922).

INDIË

Complete Uitrustingen naar Maat

Onze Indische ervaringen garandeeren
U Indische modellen.

Witte Pakken van f 12.50

De goederen door ons geleverd worden voor de
bewerking eerst tweemaal gekrompen, zoodat
wij krimp vrij garandeeren

VRAAGT GRATIS PRIJSCOURANT

G. J. HOFSTEE - ROTTERDAM

DELFTSCHEPOORTPLEIN 5

Vakkundige Bediening.

GROOTE MARKT 28 DEN HAAG

GROOTE SORTERING GRAMOPHOONS
EN GRAMOPHOONPLATEN

Voor reparatieerenden speciale conditiën

VERZAMELAARS

Zij, die Kunstvoorwerpen willen ver-
koopen of hunne verzameling wenschen
te completeeren, worden attent ge-
maakt op de rubriek Vraag en Aanbod
in het Maandblad

NEDERLANDSCH-INDIË

OUD EN NIEUW

Prijs f 2.50 per annonce van ten
hoogste vijf regels. Ter kennismaking
wordt op aanvraag gratis een nummer
van ons Maandblad toegezonden

NOBELSTRAAT 20 TEL. H. 1987*

DEN HAAG

P. VERSCHRAGEN

KLEERMAKER

1ste Klasse Coupe en Afwerking
Uitsluitend ENGELSCH STOFFEN

LEVERT TEVENS
ALLE VOORKOMENDE UNIFORMEN

Thomsonlaan 209 - DEN HAAG - Tel. M. 343

BEROEPS-
LEERAAR
UIT
ENGELAND
DIE OOK
HOLLANDSCH
SPREKEN

SCHOOL OF ENGLISH

Geleenstraat 118
Weteringkade
DEN HAAG

UITSLUITEND
PRIVAAT
ONDERRICHT
IN DE
ENGELSCH
TAAL

WARNOLIS
GRAVENSTR. 1. TEGENOVER DE
BONNETERIE

Ondergoederen
Sportcostuums
Regenjassen

voor
Dames & Heeren

BESCHIKBAAR.

FIRMA J. ASJES Ez.
CARROSSERIE EN RIJTUIGFABRIEK
ALKMAAR
BOUW VAN ALLE SOORTEN RIJTUIGEN,
KOETSEN EN CARROSSERIËN VOOR
.....PERSONEN- EN VRACHTVERVOER.....

BESCHIKBAAR.

INSTITUUT PONT
HAAG, Laan van Meerdervoort 190.
ROTTERDAM, Krniskade 128 - LEIDEN, N. Rijn 28

HANDELSCHOOL:
STENOGRAFIE PONT, meest verbreid, kort,
MACHINESCHRIJVEN (duidelijk)
BOEKHOUDEN,
HANDELSREKENEN, ENZ.

TALENSCHOOL:
GRAMMATICA, LITTERATUUR, HANDELS CORR.
CONVERSATIE

PONT-DIPLOMA BAANT U DEN WEG

Bovenstaande opleiding ook **SCHRIFTELIJK**,
door **NEDERLAND** en **INDIË**

Centr. Bur. INST. PONT, de Ruijterstr. 48, HAAG

GEOPEND:
RESTAURANT „KUMMER“
Juliana van Stolberglaan 94 Tel. B. 1339
BEZORGING VAN DINERS AAN HUIS met keuze van
verschillende schotels.
ZALEN DISPONIBEL voor extra Diners en Partijen tegen
uiterst concurrerende prijzen.
APARTE ZAAL VOOR DAMES

Batavia is geen milieu, waar men eenvoudige menschen uit den Archipel heen kan brengen, want Batavia is geheel niet Oostersch meer, het is een stad als Genua en Marseille voor Europa.

Mijn idee hieromtrent was dan ook gansch anders en wel, dat men Inlanders met een zekeren graad van ontwikkeling er zou onderwijzen en dat deze goeroes geplaatst zouden worden in de centra van Kunstnijverheid.

Ook van zoo'n school te Batavia, voor ontwikkelde Javaansche jongelui, ben ik terug gekomen, omdat zij als proef te kostbaar zal worden, terwijl het groote stadsleven van Batavia op deze jongelieden een funesten invloed zou hebben.

Ik spreek van een proef, omdat velen meenen, dat zoo'n Kunstnijverheidsschool niets zal uitwerken en dat die Kunstuiting uit zichzelf moet herleven, en zoo dat niet mogelijk is, dan kan een school daarin ook geen hulp brengen. Men kan lang en breed over dit onderwijs spreken, maar zoo lang er geen proef genomen is, staat het voor en tegen over deze quaestie gelijk. Bovendien, staan de meeste menschen, die tegen zoo'n school zijn, ver van het werkelijke leven van den Inlander af, zij kennen die menschen niet van zoo nabij, als zij die voor zoo'n school ijveren. De tijden zijn er voor ons Indisch Gouvernement niet naar, om spoedig tot die hulp over te kunnen gaan en toch mogen wij deze zaak niet laten rusten, daar er tijd voor noodig is, om alles behoorlijk voor te bereiden. Deze jaren van malaise kunnen benut worden, om de gegevens te verzamelen, hoe zoo'n school ingericht en hoe het onderwijs geregeld moet worden met betrekking tot het doel, dat men wil bereiken.

Mijn idee hieromtrent wil ik gaarne uiten, niet omdat ik meen, dat er geen betere oplossingen zouden zijn, integendeel; menschen op onderwijsgebied zullen hier betere inlichtingen kunnen geven, maar mijn doel is slechts, om gedachtenwisseling hierover uit te lokken van personen, die in de Inlandsche Kunstnijverheid belang stellen.

In Djocdja hebben wij een kweekschool voor Inlandsche onderwijzers. Deze jongelieden zijn daar intern en gedurende hun schooltijd kan men eenigszins nagaan, welke personen eventueel geschikt zouden zijn tot het volgen van een op te richten Kunstnijverheidsschool. Deze jongelui hebben, als zij het eindexamen gedaan hebben, een zekeren graad van ontwikkeling bereikt en kunnen gemakkelijk in het Hollandsch het onderwijs aan die Kunstnijverheidsschool volgen. Ook van de andere dergelijke kweekscholen kunnen de daarvoor in aanmerking komende jongelui naar Djocdja gaan, om die Kunstnijverheidsschool te volgen. Op die wijze krijgt men dan „goeroes“ op Kunstnijverheidsgebied van verschillende landaard en dat is noodig, want wil men succes hebben, dan moeten de toekangs onderwezen worden in hun eigen landstaal en zoo mogelijk door hun eigen menschen.

De Inlander is bescheiden van aard en ziet tegen een Europeeschen onderwijzer te veel op, om vragen te durven stellen, terwijl een Javaan, als beleefdheidsvorm, altijd „inggeh“ (ja) zegt, als hij tegenover een meerdere staat en men zeker op de hoogte moet zijn van de Inlandsche taal en adat om te weten, hoe men een vraag moet inkleeden om een juist antwoord te krijgen. Dit geldt waarschijnlijk ook voor de andere Indonesische bevolkingsgroepen.

Zijn deze „goeroes“ klaar, dan worden zij geplaatst aan een toekang-school, waar de toekangs gratis 2 à 3 uur daags les kunnen krijgen. Het gebouw voor deze school kan en moet zeer eenvoudig zijn, zoodat deze menschen zich daarin geheel thuis voelen. Die toekangs blijven in hun bedrijf, hun verdienste houdt dus niet op en zoodoende leeren zij hun ambacht beter kennen en de afnemers van dit werk krijgen langzamerhand betere waar. Bovendien kunnen deze goeroes, behalve hun lessen op de toekang-school, nog onderwijs geven in de hoogste klasse van daarvoor in aanmerking komende Inlandsche scholen, waar zij vóór alles de beteekenis moeten niteen zetten van de eigen Inlandsche Kunstnijverheid in het algemeen, zoo mogelijk gepaard met practisch onderwijs in de eerste beginselen van de in die centra levende Kunstnijverheid.

Een goed resultaat verwacht ik ook van deze goeroes, geplaatst aan 's lands gevangenissen, waar zij, met superieure toekangs, als voor het batikken, weven, koper- en houtbewerken les moeten geven. Deze goeroes staan dan voorloopig onder contróle van de Kunstnijverheidsschool. Blijkt de proef te slagen, dan komen zij onder een speciaal inspecteur te staan. Mocht deze proef echter mislukken, dan is daarmee niet te veel geld voor de opleiding gemoeid geweest, terwijl de goeroes evenmin gedupeerd zijn, daar zij direct bij het Inlandsch onderwijs geplaatst kunnen worden.

Ook koos ik Djocdja als plaats voor de op te richten proefschool uit, daar wij in de Vorstenlanden nog het meest hebben overgehouden van de Javaansche cultuur en wij bovendien de groote Kunstbouwwerken zoo vlak bij de hand hebben, waardoor de studie over de oude Kunstgeschiedenis door de bezichtiging van die bouwwerken zeer vergemakkelijkt wordt. Veel valt van deze bouwwerken te leeren uit hun zoo mooie ornamentiek. Ten slotte biedt

Hotel „de Leeuwerik“
KRUISSTRAAT 30-32 :: HAARLEM
TELEFOON 514

Huis van den Eersten Rang
CENTRALE VERWARMING.

Pension „SUNNY HOME“
Laan v. Meerdervoort 568 Telef. M 1904.

Indische en Hollandsche Tafel
van 12-2 en van 5-7 uur

Volledig Pension v.a f 4.- per pers. per dag

Djocdja het voordeel, van in het centrum van Java te liggen en een gezonde plaats te zijn.

Komt die Kunstnijverheidsschool te Djocdja tot stand, dan is het ook noodzakelijk, dat daar een museum verrijst voor Kunstnijverheidsartikelen, waarbij gestreefd zal moeten worden naar een verzameling van de beste Kunstnijverheidsproducten, in de verschillende rubrieken gegroepeerd, uit de verschillende perioden, vanaf het Boeddhisme tot heden. Vóór dat zoo'n museum zal zijn opgericht, zijn wij bereid onze kleine verzameling, telkens bij gedeelten, ten behoeve van die op te richten Kunstnijverheidsschool af te staan als voorloopig hulpmiddel voor dat onderwijs.

Verder verdient het aanbeveling, om geregeld bij Passer-malems en dergelijke tentoonstellingen prijzen uit te loven voor de beste producten van Kunstnijverheid, dan wel prijzen uit te schrijven, betrekking hebbende op een of ander onderdeel van een levende Kunstnijverheidsuiting van de streek, waarin de tentoonstelling gehouden wordt. Men bedenke toch: elke belangstelling werkt opwekkend en opvoedend, vooral voor die eenvoudige lieden, die zich zoo weinig bewust zijn van hun kunstzin en kunstvaardigheid.

De groote prikkel, die uitgaat van een belangstelling van de Regering, door daadwerkelijke hulp aan deze cultuuruiting van het inbeemsche volk, moet doel treffen. Bovendien zal de te nemen proef met de oprichting van een Kunstnijverheidsschool van politieke beteekenis zijn voor ons Bestuur, dat alles wil geven op Onderwijsgebied, wat het kan geven, om het volk economisch vooruit te helpen.

Niet alleen lezen, schrijven en rekenen is voor de groote massa van dit Oostersche volk noodig, maar ook de bevordering van de ontwikkeling op Kunstnijverheidsgebied, die mede zijn economisch welzijn ten goede zal komen.

Ik spreek de hoop uit, dat Holland en Indië samen zullen werken, om dit doel te bereiken.

*) Standa de vergadering zeide ook de heer Terhorst zijn fraaije verzameling voor dat doel te willen afstaan.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Pol. Ec. Bond en Radicale Concentratie.

De heer *J. H. Ritman*, van het Suikersyndicaat, heeft in de *N. Soer. Crt.* een hoofdartikel geschreven om, volgens de *Loc.*, voor de „Inlandsche beweging een rustiger verklaring te geven dan in het reactionnaire deel der pers geschiedt.“ De heer Ritman erkent, dat geen leider vat heeft op de menigte, wanneer hij geen aanknopingspunten vindt in haar gemoedsgesteldheid:

.....evenmin als eenigerlei politieke aktie in Nederland of waar ook enig resultaat sorteert, wanneer zij geen basis vindt in de overtuiging van een aantal burgers, dat zij in den door hen terecht of ten onrechte onjuist geachten toestand verandering brengt, zoomin zal de massa der (conservatieve en inerte) Javanen in beweging te brengen zijn, wanneer niet een gevoel van, zij het dan half-onbewuste, onbevredigdheid, den voedingsbodem vormt voor „acties“.

Daarmee zijn — versta mij wel — die acties niet goed te praten. Er is geen enkele reden van verontschuldiging aan te voeren voor b.v. een spoorwegstaking. Maar afgezien van politieke overwegingen der leiders, mag men ter verklaring van — om bij het voorbeeld te blijven — de onrust onder de spoorbeambten toch wel aanvoeren, dat vermindering van inkomsten, hoe noodzakelijk ook, voor niemand aangenaam is. Hetzelfde geldt voor de staking der telegrambestellers in Soerabaja, waaraan elk politiek element, naar blijkt, vreemd was.

Schrijver vervolgt: .....terwijl enerzijds de beweging blijkbaar velen met angst en beven vervult, vindt zij elders (en de leiders geven daar alle aanleiding toe!) slechts hoon en de verzekering, dat de leiders misdadigers zijn, die in een maatschappij, waarin ieder het zoo goed heeft als hij maar verlangen kan, pogen haat en verdeeldheid te zaaien.

Hoeveel misdadigheid haar weg ook zoeken mag in den kring der leiders — wanneer vindt zij ge-

Hotel de Bellevue
BEZUIDENHOUT 15 :: 's-GRAVENHAGE
TEL. INTERC. H. 447.

TOKO BOGOR
Suezkade 122B - DEN HAAG - Tel. M. 3472

ARDJA SARIE	per pond.	1.40
PARAKAN SALAK		1.40
COALPARA		1.70 - 1.90

THEE

HUISHOUDTHEE ZEER GOED.
ZEER MATIGE PRIJS. FIJNSTE KWALITEIT.

makkelijker een prooi dan in dagen van beroering? — met zoo eenvoudige verklaringen lost men geen staatkundige vraagstukken op.

En na deze inleidende beschouwing komt de heer Ritman „to the point“:

Daarom — zegt hij — is er alle reden hier nog een enkel woord te wijden aan het befaamde interview met den heer Kiës, dat in alle bladen gecommuniceerd is. In het debat is, dunkt ons, de betekenis van het interview en van de daarop gevolgde interruptie van *De Locomotief* verloren gegaan. De heer Kiës waarschuwde tegen het gevaar, dat de Inlandsche beweging onder heethoofdige leiding in de Radicale Concentratie loopt. Hij had daar stellig goede reden toe en wij meenen, dat zijn woord niet te licht mag worden gesteld. Maar — al gaan wij niet met *De Locomotief* in alle opzichten accoord — ook bij ons is bij de lezing van dit interview de vraag gerezen, of een politieke partij haar heil alleen zoeken kan en mag in de negatieve leuze, dat te weer moet worden getrokken tegen onrustzaaiers. Mij dunkt, dat er, wat die stokerij betreft, maar één opinie kan bestaan, óók bij *De Locomotief*; namelijk dat de regeering elk illegaal verzet den kop dient in te drukken. Dat lijkt deze regeering stellig ook toevertrouwd; zij mag, naar onze meening, niet immer een gelukkige hand hebben en met name, vreemd staan tegenover de Inlandsche stroomingen, wanneer zij tegenover feiten is geplaatst — zie de pandhuisstaking — weet zij, wat de omstandigheden eischen.

Maar zoomin als wij het voor den P. E. B. een aanbevelingswaardig standpunt achten, zijn houding te bepalen tot het wakker roepen van domnende geesten en deze te mobiliseeren tegen mogelijke gevaren, zouden wij het in de regeering prijzen, wanneer zij zich slechts tot de naastbij liggende taak: de onderdrukking van onrust, die de malaise bovendien alleen zou verscherpen, beperkte. Politiek is voorzienigheid — menselijke voorzienigheid dan — maar politiek mag niet zijn een rem tegen alles, wat anderen willen, omdat men zelf den toestand redelijk acht. *De Locomotief* heeft het anders gezegd en zonder overmaat van edelmoedigheid of idealisme, op zuiver opportunistische gronden aanbevolen, den radicalen den wind uit de zeilen te nemen. Wij gelooven niet, dat het volgen van dezen raad enig effect zou kunnen hebben; in een tijdvak van dringende nood op economisch gebied zijn de eischen grooter en de mogelijkheden kleiner. Maar wel gelooven wij dat naar redelijkheid het werk van uitbouw, helaas toch reeds door geldzorgen belemmerd, zou kunnen worden voortgezet. Wij denken in het bijzonder aan de weinig kostbare bestuurshervorming, die den veel te laat begonnen onderbouw van den staat moet voltooien. Om van andere zaken te zwijgen.

Dit staat vast: met de negatieve leuze; tegen de Radicale Concentratie, maakt men slechts reclame vóór de Radicale Concentratie. ¹⁾

Een hoopvol geluid.

De voormalige minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, de heer H. A. van IJsselstein, bereist thans Indië. De redactie van *De Deli Crt.* had een onderhoud met Z. H. E. G., waarin ook de economische toestand van Indië met dien van Nederland vergeleken werd. De oud-minister heeft sterk den indruk, dat Indië, zooals de situatie zich daar thans laat aanzien, in een veel korter tijdsverloop de algemeene depressie in financiën en economie te boven zal komen, dan Holland.

De *Java Bode* (van 13 Febr.) teekent hierbij aan, dat ook de heer Zeilinga in zijn jaarverslag van de Javasche Bank en prof. dr. Treub in een vraaggesprek zich in denzelfden geest uitlieten.

De Indische Mijn-bedrijven.

Volgens de *Arch. Post* is de kans niet gering, dat

¹⁾ Een uitvoerig manifest van de Radicale Concentratie, vertaald door Aneta, is o.a. in de *Loc.* van 14 Febr. (bldz. 29) en het *Soer. Hbl.* van 15 Febr. (3e bl.) opgenomen. (Red. K. W.)

M. A. VREESWIJK
WIJNHANDEL - UTRECHT
Uitvoerige Prijscourant op aanvraag gratis.

Wij fotografeeren U thuis
zonder verhooging

INLICHTINGEN:
FOTO-PERSBUREAU
Lange Poten 15a - DEN HAAG - Tel. H. 1741

er Nederlandsch kapitaal bereid zal worden gevonden om de exploitatie van het ijzererts van Celebes ter hand te nemen. Er zijn onderhandelingen geopend, welke reden geven o mte mogen verwachten, dat een Nederlandsch consortium, thans belangstelling voor deze zaak koesterend, wellicht tot daadwerkelijke ontginning van dit erts zal willen en kunnen overgaan. In verband daarmee zal de heer Van der Waerden zich naar Nederland begeven.

Mocht hij daar werkelijk slagen, dan zal hij zich voor Indië zóó verdienstelijk hebben gemaakt, dat men hem zal mogen eeren als een van de mannen, die Indië heeft helpen redden uit zijn financiële nood. Want er is immers maar één houdbare wijze om die redding te volbrengen! En dat is het opvoeren van de welvaart door het ontginnen van al de hulpbronnen van het land.

Alleen op deze wijze kan de werkloosheid verminderen, slechts aldus kunnen de belastingen, hoe redelijk en laag ook blijvende, voldoende opleveren om de oude tekorten aan te vullen en nog voldoende fondsen beschikbaar te doen zijn voor het bestrijden van de onkosten van allerlei sociale maatregelen, welke de idealist in den heer Van der Waerden gaarne zou willen zien uitgevoerd.

Vervolgens schrijft het blad over het Indische steenkool-mijnbedrijf o.m.: Al meermalen zijn den laatsten tijd in de pers verzuchtingen geslaakt over de minder gunstige omstandigheden, waarin thans over het algemeen dit bedrijf verkeert. Het zijn dan voornamelijk de groote gouvernementen-mijnen, welke de productie hebben moeten inkrimpen. Ware dit niet geschied, dan zou er, omdat geen andere afzetgebieden gezocht zijn, een groote overproductie ontstaan. De z.g. gouvernementen-kolen zouden daarvan in de eerste plaats de nadeelen ondervinden, want zij toch hebben tot dusver steeds een minder goede reputatie gehad en moeten als een gevolg van de dure bedrijfs-methoden, toch duur verkocht worden. Het product van de particuliere mijnen daarentegen, dat beter en goedkoper is, vindt echter in Indië, waar zelfs prachtige Engelsche kolen nu met succes worden ingevoerd, nog wel een loonend afzet.

Een voor de gouvernementen-mijnen ongunstige vergelijking is te maken tusschen de resultaten van de Poeloe Laoet-mijnen en die van de mijnen van de Malayan Collieries, daar niet ver vandaan gelegen. Deze laatste Britsche mijnen zijn veel later ontgonnen dan de Nederlandse, doch zij zijn met groote voortvarendheid aangepakt en hebben in korten tijd resultaten bereikt, waarop Poeloe Laoet jaloersch mag wezen, terwijl hun prijs ver beneden die van de Poeloe Laoet-kolen kan zijn.

Nu werken de Poeloe Laoet-mijnen in zoo verre onder ongunstige omstandigheden, dat de afschrijving van de aankoopssom, welke onder de bijzondere omstandigheden van die aankoop (welke immers meer uit een politiek dan uit een economisch oogpunt plaats had) bijzonder hoog was, voor het bedrijf zeer drukkend is. De gouvernementen-accountants-dienst wil dat nu eenmaal zoo, maar het maakt deze kolen onnoodig duur. En als daar dan nog bij komt, dat het bedrijf zich wel eens in zijn leveranties vergist, dan kunnen de uitkomsten van het bedrijf zeker niet voordeelig zijn.

Poeloe Laoet heeft evenwel den laatsten tijd een beter soort onder den naam van Stagen-stoomkolen aan de markt gebracht en kan daarmee wellicht haar uitkomsten verbeteren.

Aan het slot wijst schrijver nog op een lichtpunt: Men is er in geslaagd uit den steenkoolafval van de Sawah Loentoe-mijn (Sumatra's Westkust) een goede cokes te maken. En daar Sawah Loentoe groote massa's van dien afval heeft, is er kans op een voordeellij, dat in dezen tijd wel welkom is.

Hôtel de l'Europe
AMSTERDAM
HUIS VAN DEN EERSTEN RANG
ZALEN VOOR PARTIJEN

Haagsche Coöperatieve Keuken
Restaurants

Kepplerstraat 274 . . . . . Tel. M. 2313
Anna v. Buerenstraat 204 - Tel. B. 226

Middagschotel 12-2 uur . . . . . à f 0.65
Diner . . . . . 5-7 uur . . . . . à f 1.10

Diverse Schotels à la carte.

Uitzending door de geheele stad à 10.76 PER
MAALTIJD en 10.14 bezorgloon PER BUS.

BESCHIKBAAR.

Restaurant Mondain

Premier Ordre

Zijt Gij Abonné

van het rijk Geïllustreerde
Maandblad

NEDERLANDSCH INDIË
OUD EN NIEUW

Zoo niet, vraag dan gratis proefnummer
aan bij de Administratie

Nobelstraat 20 Den Haag

Telefoon H. 1987*

BESCHIKBAAR.

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
Tel. S. 733 - S. 1525 - S. 467

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch
Licht, Baden, Rustige ligging.
LIFT.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf

NEDERLANDSCHE HANDEL - MAATSCHAPPIJ

Gestort Kapitaal . . . . . / 80,000,000.-
Statutaire Reserve . . . . . - 19,445,211.-
Buitengewone Reserve . . . . . - 22,660,000.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.
Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten
Incasseringen en Financieringen.
Schriftelijke en Telegrafische Credieten.
Reiscrédietbrieven.
Depositō's.
Rekeningen-Courant.
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Wanneer U

PERIODIEKEN

wilt uitgeven, wend U dan tot ons. Wij zijn daarvoor speciaal ingericht en kunnen derhalve voor

goede en tijdige aflevering

zorg dragen. Desgewenscht verzorgen wij voor U de

Administratie en Expeditie

Onze rotatiepersen staan gereed voor uw **grote op-lagen**, onze prima snelpersen voor die tijdschriften, waarbij het vooral op **kunstdruk** aankomt.

N.V. Drukkerij Ten Hagen

Nobelstr. 20, Den Haag, Tel. H. 1987*

BESCHIKBAAR.

TE HUUR

Bezuidenhoutsche weg,
Den Haag, van 15 Mei
tot 1 September

GEMEUBIL: HEERENHUIS

met gr. Tuin, Direct ge-
legen Haagsche Bosch,
halte tram Scheveningen

Commanditaire Bank- en Handelsvereniging
VISSER & Co.,
's-GRAVENHAGE 1-1 Thomsonlaan 31.
Tel.-adres: COBAVICO. Tel. Nos. M. 3930 en M. 3931.
Postcheque- en Gironummer 47262.
Verricht alle Bankzaken.
ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS
HYPOTHEKEN ASSURANTIËN SPAARKASSEN

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Journalisten-Bond.

In de October-aflevering van het maandschrift „Taman Pryai”, van het afgelopen jaar, behandelt de heer Bahar dit onderwerp, er al dadelijk op wijzende, dat in alle landen reeds journalistenbonden bestaan, die tevens over zekere fondsen beschikken.

In Ned.-Indië treft men ook wel journalistenbonden aan, doch daarmee staat het niet al te best en dientengevolge gaat daarvan niet die kracht uit, zooals in Europa en in andere landen geschiedt. Op Java werd, nu eenige jaren geleden, een inheemsche journalistenbond opgericht, die onder leiding stond van Mas Marco en over het orgaan de „Doenia Bergerak” beschikte, doch daarvan is thans slechts de naam overgebleven, want het blad bestaat reeds sedert geruimen tijd niet meer.

Ter hoofdplaats Padang van de Westkust van Sumatra heeft men tot tweemaal toe pogingen aangewend zulk een journalistenbond op te richten en men is daarin ook wel geslaagd, doch na een kortstondig bestaan verdween de bond vanzelf.

Op Java bestaat thans een journalistenbond van Europeanen en van Chinezen, doch hoe staat het nu met de journalisten van inheemschen landaard, vraagt de schrijver in zijn artikel?

Het is algemeen bekend, dat het aantal Inlanders, dat als journalist of op andere wijze bij de Inlandsche pers een levensbestaan zoekt, toenemende is.

Er zijn in Menangkabau en in Tapanoelie vele journalisten op leeftijd, die zich schuil houden en de schrijffpen hebben opgeborgen, doch onder de jongeren zijn er genoeg in aantal, die hen kunnen vervangen en er een vreugde in scheppen nieuwe Maleische nieuwsbladen in het leven te roepen.

En, onder die omstandigheden, is het aaneensluiten van inheemsche journalisten in bonden of verenigingen toch zeer zeker wel gemotiveerd.

In elk geval wil men het op Sumatra nog weer eens probeeren en hoopt men, dat te Padang een „Journalistenbond Sumatra” tot stand zal komen, die den journalistenstand tot eer zal strekken en tevens daarbij een fonds zal stichten.

De totstandkoming van zulk een fonds is zeker eene aangelegenheid van het hoogste belang, omdat het ter gelegener tijd als hulp dienst moet doen ingeval de journalist, tengevolge van een wilde uitoefening zijner taak, in moeilijkheden is geraakt.

Zoolang zijn hersenmateriaal gaaf, frisch en evenwichtig is, zoolang bestaat er geen gevaar voor ernstige verwikkelingen, doch, wanneer het onderbewuste den journalist parten speelt en hij tengevolge van verrassende geestelijke verslikkingen in het gevang terecht is gekomen, dan heeft het gezin van den journalist dien geldelijken steun hoog noodig.

De schrijver hoopt, dat de „Journalistenbond Sumatra” het aanzien van den journalistenstand zal verhoogen en den inhoud der Inheemsche nieuwsbladen aantrekkelijker zal maken, voor het groote publiek niet alleen, doch ook voor het gezagvoerende personeel en zich zal blijven onthouden van geringschattenden achterklap over aangelegenheden van privaten aard.

De schrijver maakt hierbij nog eenige opvallende opmerkingen.

Naar zijne meening is de geringe consideratie, welke de inheemsche journalisten en de inheemsche nieuwsbladen ondervinden van de zijde van het publiek, hoofdzakelijk te wijten aan de journalisten zelf.

De journalist en in het bijzonder hij, die van uit den redactiestoel een nieuwsblad wil leiden, moet zijn een goed en breed-wetenschappelijk onderlegd persoon, wiens beschaving zijne pen moet besturen.

Zij, die nauwelijks kunnen lezen en schrijven en zich bezighouden met het inbrengen van kleine gebeurtenissen of het voeren van pennetwisten,

● **Genua en Marseille** ●
Geregelde Koeriersdiensten
voor passagiers.
REISBUREAU LINDEMAN
's-Gravenhage
Rotterdam - Arnhem - Groningen - Utrecht

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRAGHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:: Safe-Inrichting ::

moeten zich niet wanen een redacteur of mederedacteur van een nieuwsblad te zijn.

Zij brengen dat blad niet vooruit. Ook moet de journalist behoorlijk taalkundig onderlegd zijn en de Maleische taal zonder fouten kunnen schrijven.

Zooals de zaken thans staan, verknoeien zij de Maleische taal.

Een Menangkabausch redacteur moet niet alleen zich op de hoogte stellen van de Staatskunde, Land- en Volkenkunde en de geschiedenis van andere landen, doch ook weten die van eigen land met al zijne landsinstellingen en volksgebruiken, opdat hij bij het voorbrengen van veranderingen, deze instellingen, welke proefhoudend zijn gebleken gedurende eeuwen, geen ongewenscht geweld aandoet.

De schrijver vertrouwt, dat, tengevolge van de oprichting van den Journalistenbond Sumatra, de journalisten ter Westkust van Sumatra in den verfolge werkelijke journalisten en geen imitatiejournalisten zullen zijn, die behoorlijk stuur zullen weten te geven aan de leiding der inheemsche nieuwsbladen, welke zij op zich hebben genomen.

Dat zij zich zullen onthouden van pennestrijd over geschillen van privaten aard, van plagerijen tegen en critiek op ambtelijke handelingen van gezagvoerende personen, zonder dat daarvoor bewijzen worden aangevoerd en behalve dit alles en nog zooveel meer de Maleische taal juist zullen schrijven.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Staking van de uitgave van het Chineesche Nieuwsblad de „Java Han Po”.

In de „Pewartas Soerabaya” van 9 November 1922 is uit de „Soe Pin Djit Po” het bericht overgenomen, dat, met ingang van den eersten dier maand, het Chineesche nieuwsblad, de „Java Han Po”, is opgeheven, vanwege de bestaande financiële moeilijkheden.

Wel waren die verwikkelingen bekend en was men bezig te trachten de middelen te vinden, die de bestaande bezwaren moesten ondervangen, doch, naar de meening van de aandeelhouders, was het toch beter, dat, als men het blad verder wilde exploiteeren, het beheer daarvan kwam in één hand en niet in handen van verschillende personen, zooals nu het geval was geweest.

De redactie van de „Pewartas Soerabaya” vindt het wel jammer, dat het tot eene opheffing is gekomen van een blad, dat nog slechts een paar maanden bestond.

Hetgeen haar evenwel wel was opgevallen, was de geuite meening, dat aan den éénling beter zou gelukken het uit den weg ruimen van de financiële moeilijkheden, dan aan een groep aandeelhouders.

Het nieuwe Chineesche blad de „Semarang Yit Po”.

Bij de verschijning van het eerste nummer van dit blad, wees de redactie hare lezers op het feit, dat het getal 11 bij haar zulk een groote rol speelde.

Den 11en November 1922 was het blad voor het eerst verschenen, dit was dus de 11de maand van het 11de jaar van de Chineesche Republiek.

De Redactie was samengesteld uit 11 redacteurs, terwijl de eerste aflevering inhield 11 artikelen over 11 verschillende onderwerpen.

Men hoopt, dat het getal 11 geluk zal aanbrengegen, waaraan de redactie van de „Pewartas Soerabaya” den wensch toevoegt, dat de „Semarang Yit Po” moge blijve bestaan gedurende 11 eeuwen.

De Wonderdokters.

Er loopen nog al eenige rond op Java. De praktijk, door hen uitgeoefend, geschiedt gewoonlijk, als er geen politiek mede gemoeid is, op kalme wijze en bestaat hierin, dat men eenige lieden om zich heen verzamelt, valsche geneesmiddelen verkoopt, anderen amuletten in de hand stopt,

Haagsche Steenkolen-Maatschij
voorheen J. KEMPS

Hoffleverancier

Kantoor: Z.-O. Buitensingel No. 170
Den Haag Tel. H. 107

Te huur te Den Haag:
modern gemeubileerde Etage-woning,
 met **Keuken en Badkamer,** riant uitzicht
 gelegen aan vier lijnen en stoomtram.
 Brieven aan Mevrouw M. VAN BERGEN,
 Keimkenstraat 1E, Den Haag.

166 L

Wanneer de groote menigte uit winstbejag misleidt
 en misbruik van het vertrouwen maakt, dat in
 een zogenoemde hoogere gaven wordt gesteld.
 Dit laatste is het eenige motief, waarop zij kun-
 den worden gevangen genomen en in hunne oneer-
 lijke praktijken kunnen worden belemmerd.
 Dit Bandoeng wordt in de „Pewarta Soerabaya”
 van 10 November 1922 geschreven, dat de politie-
 recherche zich thans daar bezighoudt met de zaak
 van een Soemedangsch wonderdokter, met name
 Soemad Soekri, die te Tjikeroe (afdeeling Sema-
 rang) woonachtig is en gedurende eene meer dan
 twintigjarige praktijk tal van patiënten heeft behandeld,
 zijne beurs behoorlijk hebben gevuld.
 Voeger was hij een gewoon handelaar in rijst
 en gebruikte toen de list om zijne amuletten niet
 te verkoopen, doch ze ten geschenken aan te bieden
 aan de klanten, die er om vroegen.
 Dat gaf vertrouwen en toeloop, met het gevolg,
 dat hij thans een aantal goede woningen in de dessa
 van de kampong geeft hij in groote en kleine za-
 ken advies.
 Hij geneest, zoo beweert hij, alle kwalen, bezorgt
 de zieken, weet de manier om nakomelingschap
 te krijgen, kan gevangen genomen personen uit de
 gevangenis bevrijden, weet zijne klanten aan eene
 ziekte te helpen en behalve dat alles ook nog
 een middel aan te wijzen om rijk te worden.
 Wanneer men tot dezen wonderdokter gaat,
 moet hij geheel vertrouwen in zijn persoon en
 in zijne wetenschap.
 Kan dit niet, dan gaan de zaken niet.
 Een der amuletten, welke hij bezigt, heet „Isem”
 en is in een stuk doek gewikkeld.
 Men moet het voorwerp altijd op het lichaam
 dragen.
 Een nog beter middel is de „Tek-Tek”.
 Het bestaat uit 3 sirihbladeren en verder uit
 een vreemd mengsel.
 Het is geschikt voor alles en verschilt in uitwer-
 king al naar gelang van de wijze, waarop het wordt
 gebruikt.
 Het moet als sirih worden gekauwd, verder in
 water worden gedaan, waarmede men zich moet
 wassen en ten slotte als bezweringsvoorwerp op het
 lichaam worden gedragen.
 Een der rechercheurs van de politie te Bandoeng,
 bleef in dassacostuum, riep de hulp in van den
 wonderdokter en vroeg de invrijheidstelling uit de
 gevangenis van een zijner familieleden.
 Hij ontving daarvoor 3 sirihblaadjes met eenig
 wierook en het navolgend advies:
 1. behoorlijk kauwen van de sirihblaadjes;
 2. het speeksel werpen op de kleeding van het
 familieled, dat in arrest werd gehouden;
 3. daarna verbranden van die kleeding met ge-
 wone makmaking van veel wierook.
 Toen de verkleede rechercheur verklaarde, dat
 hij geen geld had om voor het advies te betalen,
 besloot de wonderdokter zeer ontstemd en joeg hem
 de deur uit.
 Van de bovengenoemde Tek-Tek heeft de won-
 derdokter een groote voorraad in huis, welke wordt
 bewaard in petroleumblikken.
 Van heinde en ver, zelfs van Batavia, komen de
 menschen zijne hulp inroepen, die hem met „Wali”
 spreken.
 De man beweert een familieled te zijn van den
 langs overleden Pangéran van Soemedang, van
 wien hij zijne eigenschappen heeft geërfd.
 De commissaris van politie te Soemedang, die op
 de hoogte van de zaak is gebracht, zal zeker wel
 weten wat hem te doen staat.

Ingezonden.

Amsterdam, 28 Maart 1923.

J. A. VAN HEIJNINGEN
 FABRIEK VAN GRAFHEKKEN - SANITAIRE ARTIKELLEN
 AANLEG VAN GAS- EN WATERLEIDING
 LEVERING VAN ALLE SOORTEN
 HAARDEN, KACHELS en FORNUIZEN
 :: ELECTRISCHE SMEDERIJ ::
 WESTEINDE 159 TELEFOON M. 2867 DEN HAAG

van 1 November 1922 onder het opschrift: „Het verpachten
 van de buffetten in de stations van de Staatsspoorwegen in
 Ned.-Indië”, me verbazende over de redeloze critiek van
 den schrijver, waarvan dat artikel getuigt.

Is een driemaandelijksche waarborgsom dan niet een
 transactie, algemeen in de handelswereld?

En moet het verwondering wekken, wanneer het buffet
 te Weltevreden in eigen handen wordt beheerd, ten einde
 daar, waar de gelegenheid zich toe biedt, de buffetten in
 de centra's van Java zelf in exploitatie te nemen? Zijn buff-
 fetten als b.v. te Djocja, Solo, enz. dan „minder beklant”,
 zooals de schrijver het uitdrukt?

Wat de bepaling betreft, dat de pachtsom niet vaststaand
 is, mij zijn tot mijn spijt de redenen niet bekend, die haar
 stellig zullen wettigen en den schrijver van het artikel
 evenmin. Wanneer de schrijver dan ten slotte de verpach-
 ting van de Staatsbuffetten door het Ned.-Indische Gouver-
 nement aan den meestbiedende een blaam vindt — hij stelt
 het in zijn artikel voor, alsof de pachter het Gouvernement
 f1400.— 's maands meer betaalt, omdat hij „nu eenmaal
 pachter wilde zijn en den vorigen pachter wilde doen val-
 len” (waarschijnlijk woelde in zijn phantasierijk brein on-
 rustig de gedachte aan een bloedige Middeleeuwsche veete)
 — zoo stel ik hem de vraag: of die blaam den pachter, den
 heer Tjo Sjek Giok treft dan wel de maatschappelijke in-
 stelling als zoodanig?

Het ware te wenschen, dat de schrijver, alvorens een der-
 gelijk artikel te stellen, zich eerst een logische en verstan-
 dige gedachtengang tracht te vormen, ten einde onjuiste
 voorstellingen te vermijden van anderen en van zijn eigen
 bevoegdheid tot oordeelen.

Gaarne verzoek ik U, geachte Redactie, plaatsing voor
 bovenstaand.

Beleefd dankend,

Hoogachtend,

Uw dw.

TIO TJWAN GIE.

Bij de opname van het vertaalde artikel in het Kol.
 Weekblad, waarvan hier sprake is, heeft de bedoeling voor-
 gezeten belangstellenden lezers eenigszins een beeld te ge-
 ven van hetgeen omgaat in een bedrijf, waarvan men in
 den regel weinig of niets hoort. Of de gegeven voorstelling
 van zaken, waaruit tegenstelling van belangen blijkt, on-
 juist dan wel partijdig is, kan, wegens gebrek aan gege-
 vens, hier niet worden beoordeeld.

Er zij echter opgemerkt, dat de schrijver van het origi-
 neel artikel, die zich „Agnelio” teekent, een paar malen er
 op wijst, dat tegen de transactie van den nieuwen pachter
 der buffetten op de lijnen der Indische Staatsspoorwegen
 niets te zeggen valt.

Niet onmogelijk is het, dat hij in zijn artikel heeft wil-
 len laten uitkomen, dat het behartigen van de geldelijke
 belangen van de financieel minder sterkstaande rasgenoo-
 ten gaarne gezien zou worden.

Red.

Aan

de Redactie van het „Koloniaal Weekblad”.

In het artikel „Uit de leerschool van de spade”, in de
 N. R. C. van 1 April, lees ik, dat de Gothenkoning Theodorik
 aan Gudibald van Bourgondië een brief schreef, waarin
 voorkomt: „Het leven is louter wanorde, wanneer feitelijk
 de juiste tijdverdeling onbekend is. Een dierenbestaan is
 het, den tijd af te meten naar het jeuken van de maag!”
 Deze laatste woorden brengen mij in herinnering, dat mij
 heel lang geleden in Indië eens gezegd is, dat men, om
 's morgens den tijd te bepalen, sprak van: „matjan lapas”
 en „andjing lapas”, zoodat de maag van die dieren den tijd
 bepaalde, als zij dien door hun gebrul en gehuil te kennen
 gaven.

Kan iemand mij zeggen, waar dit het geval was of nog is?

N. MAC. L.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Rapport der Salariscommissie.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen een
 „Eerste Nota betreffende de bezoldigingsherziening voor
 Burgerlijke Landsdienaren”, samengesteld door de Salaris-
 commissie (ingesteld bij het Gouvernements Besluit van
 22 Juli 1911).

De commissie deelt mede, dat de beginselen voor een
 salarisregeling van een 30-tal groepen van ambtenaren door
 haar zijn vastgesteld. De zinswijze der autoriteiten en van
 de vereenigingen van burgerlijke landsdienaren omtrent deze
 grondslagen zal worden ingewonnen, alvorens het verdere
 deel der opdracht — het ontwerpen van een salarisherzie-

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND”
 AMSTERDAM.

Passagiers- en Vrachtdienst

van Amsterdam via Southampton, Algiers, Genua, Port-Said
 naar SABANG, BELAWAN-DELLI, SINGAPORE, BATAVIA,
 SEMARANG en SOERABAJA, vice versa.

Fabriek van INDISCHE UITRUSTINGEN
 Eigen Kofferfabriek
G. KERNER & Co.
 BATAVIA DEN HAAG SOERABAJA
 Stationsweg 78 - Tel. H. 1038

Alle goederen worden onder garantie geleverd.
 Eventuele vergissingen worden aan onze filialen
 in Indië kosteloos hersteld.

J. E. SCRUTTON

ENGLISH TAILOR

134 OBRECHTSTRAAT TEL. M. 5474

THE HAGUE

English Goods Only

Details a Speciality

Nederlandsch Administratiekantoor

Hoofdkantoor: WILLEMSPARKWEG 4 - AMSTERDAM

Bijkantoor: 's-HERTOGENBOSCH, Parade 1, Tel. No. 1079

ALLE BANKZAKEN

Verstrekt gratis advies betreffende alle fondsen
 en aandelen, verhandelt valuta op termijn,
 belast zich met uitvoering van orders op de
 Amsterdamsche Beurs. S

BESCHIKBAAR.

Voor het bereiden van een
 voortreffelijke Rijsttafel zijn
 de

Recepten vaneen Ind. Kokki

onmisbaar
 „De Ind. Rijsttafel” door
 FR. BLOM, Schrijver van
 „Moderne Kookkunst”,
 verkrijgbaar bij den Boek-
 handel en bij de Uitgeefster
 Nobelstraat 20, Den Haag.

Prijs f 1.00

VERHUIZINGEN PER
Auto-Tapissières
H. VAN DEN BOLD
 APELDOORN :: TELEF. No. 273

H. H. DROST & ZOON
 KLEERMAKERS VOOR DAMES EN HEEREN
 LAAN VAN N.-O. INDIË 171
 TELEFOON B 836

SPECIALITEIT IN
Heeren-Avondkleeding

ROK-COSTUMES SMOKING-COSTUMES

ROVER LEVERANCIER OSMOND
 OOST EN WEST

RIJWIELEN bij
J. H. C. MERCKEL
 PARKSTRAAT 67 - TEL. H. 3127
 BEEKLAAN 355 - TEL. M. 461
DEN HAAG

VERZENDT NAAR
 ALL STEEL OOST EN WEST BATAVIER

BESCHIKBAAR.

MODE-VAKSCHOOL - THUIS KNIPPEN LEEREN

kan elke Dame en Meisje, zonder rekenen en teekenen, van alle boven- en onderkleeding. Ook jongens- en Kinderkleeding. — Zendt postwissel à f1.60 of BRIEFKAART en U ontvangt per omgaand een boek voor zelf-onderricht met meer dan 100 modellen en maken daarbij een gratis apparaat om u te laten zien hoe gemakkelijk onze methode is. Verschillende naai- en huishoudscholen werken met succes volgens onze methode.

VRAAGT PROSPECTUS.

W. HENDRIKSE-KNAPEN Gediplomeerd Leerares en Directrice.
TOLSTEEGSINGEL 0.2, 54 - UTRECHT
 Tramhalte Lijn I en III :: Voorheen Heerenweg 44
 Postchèque en Girodienst 76650

MEUBELLEN
 INKOOP VERKOOP

FIRMA G. JONKER
 1ste v. d. Boschstraat 77
 's-Gravenhage Tel. Bez. 142

Belast zich met alle voorkomende aangelegenheden in deze branche, o.a. Behangen, Stoffeeren, Verhuizen, Taxatie, enz. enz.

Te koop degelijk Huis
 op goeden stand, 7 Kamers, Badkamer, enz. mooien Tuin, met Schuur.
G. C. A. DIJK - KONINGSTR. 45 - APELDOORN
 TEL. 604

ning, in verband met plaatselijke omstandigheden — kan worden uitgevoerd. De nota draagt daarom het karakter van een eerste rapport.

De commissie heeft er zich op toegelegd te bereiken, dat de grondslagen, welke zij zich voor een Indisch bezoldigingsstelsel heeft gedacht, aan logischen opzet praktische uitvoerbaarheid zal paren.

Deze grondslagen zijn de volgende: 1°. Gelijke belooning voor Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen in dezelfde functies, en eveneens gelijke belooning voor de uit Nederland uitgezonden als de in Indië aangeworvenen. — 2°. De bezoldiging dient in de juiste verhouding te worden gebracht tot de draagkracht van de groote bevolkingsmassa. — 3°. Een hogere bezoldigingsverhouding voor betrekkingen, waarin niet of onvoldoende te voorzien is door inheemsch personeel. (Naarmate het onderwijs in Indië meer uitgebreid wordt, zal de specifiek hogere bezoldiging evenwel allengs vervallen). — 4°. De standaard van de bezoldiging dient eveneens verhoogd te worden voor betrekkingen, waarvoor door bijzondere omstandigheden een hooger levenspeil vereischt wordt.

Behalve eenige bijlagen, zijn aan de Nota toegevoegd een aantal bezoldigings- en vergelijkingsstaten.

Teysmannia.
 Inhoudsopgave van jaarg. 1922, afl. 11. Landbouw en veeteelt, door M. B. Smits. — De samenstelling van oliepalmvruchten op Sumatra, door Dr. E. Fickendey. — Een praktische machinale inrichting voor het raspen van klappers, door S. M. Latif. — Vermeidt Junghuhn den aardappel niet? door C. A. Backer. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

Afl. 12. In Memoriam Dr. Th. Wurth, door Dr. W. Bally. — Werkzaamheden in den groentetuin, door K. van der Veer. H. Grondverbetering. — Slijmziekte in de Hibiscus cannabinus op Sum. Oostkust, door Dr. S. C. J. Jochems en J. G. J. A. Maas. — Bijdrage tot de kennis omtrent den grond en het klimaat van de voornaamste agavestrekken van Java en Sum. Oostkust, door J. Th. White.

De „Koninklijke” en de dividendbelasting.
 Prof. mr. A. S. Oppenheim, van de juridische afdeling der Kon. Ned. Maatschappij tot Exploitatie van Petroleumbronnen in Ned.-Indië, verdedigt in het jongste Nr. van Economisch-Statistische Berichten de houding van die Maatschappij, inzake de interpretatie van art. 3 der wet op de dividend- en taptiëbelasting door het arrest van den Hoogen Raad van 31 Jan. j.l.

Adatrechtbundels.
 Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage is verschenen Adatrechtbundel XXII, bezorgd door de Commissie voor het Adatrecht en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

De zeer gemengde inhoud van dezen bundel leent zich niet tot het geven van een overzicht; alleen zij de aandacht gevestigd op de toegevoegde afbeeldingen van verhodsteekenen uit verschillende deelen van den Archipel welke, ook uit ethnografisch oogpunt, zeer belangrijk zijn.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.
 Hoofdzakelijke inhoud van No. 34. Lager landbouwonderwijs, door J. J. Oehse. — Roofbouw, door W. D. — Bijenteelt (vervolg), door Ram. — Vitaminen, door E. t. R. — Het rubbervraagstuk. Eenige kanttekeningen op de beschouwingen van den heer J. A. Ruys, door J. N. Burger (Ontleend aan Econ.-Stat. Berichten). — De koffiebessenboek. Maatregelen en voorstellen inzake bestrijding.

Japansch bezoek aan Java.
 Aan de Ind. Merc. van 30 Maart ontleenen we hierover enkele bijzonderheden.

Met den heer Fujiyama als leider zal een Japansch gezelschap in September van dit jaar een bezoek aan Java brengen ter beantwoording van het bezoek van den president van de Javasche Bank en ter bevordering van de Japansch-Nederlandsche betrekkingen. De bedoeling daarvan zal zijn de ware betekenis te toonen van de bevordering van het handelsverkeer ter versterking van de Japansch-Hollandsche betrekkingen. — Officieus is vastgesteld, dat de commissie zal bestaan uit over de zestig bekende handelslieden en industrieelen.

Tjerita Hindia.
 De hr. Raden Soemira te Amsterdam doet een poging tot oprichting van een weekblad over Ned. Oost-Indië in de Ned. taal, getiteld Tjerita Hindia, waarvan onder zijn leiding het eerste Nr. is verschenen den 24en Maart.

Hoewel we niet veel hoop hebben op het slagen dezer onderneming, willen we gaarne er meer bekendheid aan geven door overneming van het Voorbericht.

„Wanneer ik dit Weekblad het licht doe zien, dan geef ik slechts uiting aan mijne neiging; n.l. het Holl. publiek te

vergasen op interessante verhalen, levensusance's en schetsen uit onze zoo schoone koloniën.

Dit blad streeft noch naar propaganda (politiek), noch naar wetenschappelijk doel, doch het beoogt louter toestaan, sagen, aneddoten, etc. uit het Indische leven te verhalen.

Ik weet uit ervaring, dat geen enkele voorstelling, beschrijving of dergelijke (althans op Koloniaal gebied) niet aan critiek onderhevig is, maar een feit is het, dat een beschouwing eener zaak, aan welke kanten ook bekeken, meestal, naar den aard en kwaliteit des persoons, uiteenlopend is. Niet, dat dergelijke beschrijvingen zoo uit de lucht gegrepen zijn of dan wel dat ze uit gegevens of gezegden van personen geput zijn die misschien nooit Indië hebben gezien: neen, met nadruk verklaar ik, dat ik bij menige gevallen zelf ooggetuige ben, zelf ondervonden en meegemaakt heb. Het ligt voor de hand, dat verhalen van sagen, legenden, historische feiten en officieele mededeelingen ontleend zijn aan bronnen van hoogere hand. Het is mij een gruwel en ik hoop, dat dit blad, zoodanig als mij samengesteld, vol levendige en pittige beschrijvingen uit onze Oost, den lezers of lezeressen gestadig op boeiende wijze prikkelt, om steeds Indië meer van nabij te kennen. Wie onze Oost liefheeft, zal mijn werk ook lief hebben. Welaan, geachte lezers en lezeressen, abonneert u op mijn blad en gij steunt mij in mijn streven.

RADEN SOEMIRA.

De administratie is gevestigd te Amsterdam, Corn. Schuytstraat 44; de abonnementsprijs bedraagt slechts f4.50 per jaargang.

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.
 Uit den inhoud van No. 280 (14 Febr. 1923). De nieuw bezoldigingsvoorstellen. — De grondslag voor sociale politiek in Indië. — No. 281. Een irrigatiebelasting voor Java en Madoera? door I. L. — Een Inlandsch landbouwcongres. — De autonomie van Ned.-Indië, door T. Ottolander. — Wijkende malaise (vervolg).

P. E. B. Orgaan van den Ned.-Ind. Pol. Econ. Bond.
 Uit den inhoud van jaarg. 4, No. 8 (22 Febr. '23). Economische notities omtrent den economischen toestand van Ned.-Indië in 1922, door J. H. Ritman. — Individuele uitmeting van gronden, door X. — No. 9. Veeteelt (in Besoeki). — Bestrijding der Gouvernementsdienaren. — Het ambachtsouderswys, door J. van Campen. — No. 10. Ontwouding. — De Indische volksgezondheid in de Nederlandsche Tweede Kamer, door Arts.

De West-Indische Gids.
 Inhoud der April-afl. Het klein-landbouwbedrijf en de vruchtencultuur in Suriname, door J. A. Liems (Landbouwleeraar in Suriname). — Werkzaamheden op topografisch en kadastraal gebied in Suriname van 1911—1920 (vervolg) door F. E. Spiret. — Nog eens het rapport Pyttersen, door B. J. Kluyvers. — Boekbespreking. — Uit de pers. (Muskusbestrijding). — Bibliographie.

Gedenkboek voor Nederl.-Indië 1898-1923.
 Thans is verschenen een prospectus van het rijk geteekende gedenkboek, dat uitgegeven zal worden bij gelegenheid van het zilveren jubileum van H. M. de Koningin, waarop reeds eerder in dit blad de aandacht werd gevestigd.

Z. E. de Gouverneur-Generaal heeft zich bereid verklaard een inleidend hoofdstuk te schrijven.

De algemeene leiding berust bij een Raad van Advies, t. w. de H.H. Dr. E. Moresoe, Dr. J. H. Boeke, Dr. C. Braak, Dr. W. F. Breyer, L. F. van Gent, Raden Kamil, H. H. Koo, Th. Ligthart, W. A. Penard, Dr. D. A. Rinkes, Pr. J. J. van Rijekevorsel en F. K. H. Zaalberg, terwijl de redactie is toevertrouwd aan de H.H. van Gent, Penard en Dr. Rinkes.

De firma Kolf en Co., van wie prima kwaliteit werk mag worden verwacht, verklaarde zich bereid tegen strikte zelfkosten te drukken, terwijl de Topografische Dienst de illustraties op dezelfde basis zal leveren.

Aldus kan dit werk, dat ongeveer 290 pagina's van 30x22 c.M. zal bevatten, met nog 90 à 100 pagina's illustraties, het geheel in fraaie band, toch uiterst billijk geleverd worden, en wel bij intekening voor f5.—

Behalve een speciaal exemplaar, bestemd voor H. M. de Koningin persoonlijk, wordt een beperkt aantal genummerde exemplaren in luxe uitvoering vervaardigd, welke laatste tegen de som van f30.— uitsluitend bij intekening verkrijgbaar zijn.

Ook zal verschijnen een Maleische uitgave van denzelfden omvang en geheel dezelfde illustraties, welke voor f3.— bij de Commissie voor de Volkslectuur verkrijgbaar zal zijn.

Hieronder volgt een sterk verkort overzicht van den inhoud:

Stoom-, Wasch- en Strijkinrichting
G. PIERIK-VAN DER DRIFT
 Schenkweg 300-302 Schiestraat 1
DEN HAAG
Chem. Wasscherij en Stoomerij

WISBRUN & LIFFMANN
 Veenestraat 37-37 - Tel. 2593 - Den Haag

DAMES MODEARTIKELEN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

vergasen op interessante verhalen, levensusance's en schetsen uit onze zoo schoone koloniën.

Dit blad streeft noch naar propaganda (politiek), noch naar wetenschappelijk doel, doch het beoogt louter toestaan, sagen, aneddoten, etc. uit het Indische leven te verhalen.

Ik weet uit ervaring, dat geen enkele voorstelling, beschrijving of dergelijke (althans op Koloniaal gebied) niet aan critiek onderhevig is, maar een feit is het, dat een beschouwing eener zaak, aan welke kanten ook bekeken, meestal, naar den aard en kwaliteit des persoons, uiteenlopend is. Niet, dat dergelijke beschrijvingen zoo uit de lucht gegrepen zijn of dan wel dat ze uit gegevens of gezegden van personen geput zijn die misschien nooit Indië hebben gezien: neen, met nadruk verklaar ik, dat ik bij menige gevallen zelf ooggetuige ben, zelf ondervonden en meegemaakt heb. Het ligt voor de hand, dat verhalen van sagen, legenden, historische feiten en officieele mededeelingen ontleend zijn aan bronnen van hoogere hand. Het is mij een gruwel en ik hoop, dat dit blad, zoodanig als mij samengesteld, vol levendige en pittige beschrijvingen uit onze Oost, den lezers of lezeressen gestadig op boeiende wijze prikkelt, om steeds Indië meer van nabij te kennen. Wie onze Oost liefheeft, zal mijn werk ook lief hebben. Welaan, geachte lezers en lezeressen, abonneert u op mijn blad en gij steunt mij in mijn streven.

RADEN SOEMIRA.

De administratie is gevestigd te Amsterdam, Corn. Schuytstraat 44; de abonnementsprijs bedraagt slechts f4.50 per jaargang.

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.
 Uit den inhoud van No. 280 (14 Febr. 1923). De nieuw bezoldigingsvoorstellen. — De grondslag voor sociale politiek in Indië. — No. 281. Een irrigatiebelasting voor Java en Madoera? door I. L. — Een Inlandsch landbouwcongres. — De autonomie van Ned.-Indië, door T. Ottolander. — Wijkende malaise (vervolg).

P. E. B. Orgaan van den Ned.-Ind. Pol. Econ. Bond.
 Uit den inhoud van jaarg. 4, No. 8 (22 Febr. '23). Economische notities omtrent den economischen toestand van Ned.-Indië in 1922, door J. H. Ritman. — Individuele uitmeting van gronden, door X. — No. 9. Veeteelt (in Besoeki). — Bestrijding der Gouvernementsdienaren. — Het ambachtsouderswys, door J. van Campen. — No. 10. Ontwouding. — De Indische volksgezondheid in de Nederlandsche Tweede Kamer, door Arts.

De West-Indische Gids.
 Inhoud der April-afl. Het klein-landbouwbedrijf en de vruchtencultuur in Suriname, door J. A. Liems (Landbouwleeraar in Suriname). — Werkzaamheden op topografisch en kadastraal gebied in Suriname van 1911—1920 (vervolg) door F. E. Spiret. — Nog eens het rapport Pyttersen, door B. J. Kluyvers. — Boekbespreking. — Uit de pers. (Muskusbestrijding). — Bibliographie.

Gedenkboek voor Nederl.-Indië 1898-1923.
 Thans is verschenen een prospectus van het rijk geteekende gedenkboek, dat uitgegeven zal worden bij gelegenheid van het zilveren jubileum van H. M. de Koningin, waarop reeds eerder in dit blad de aandacht werd gevestigd.

Z. E. de Gouverneur-Generaal heeft zich bereid verklaard een inleidend hoofdstuk te schrijven.

De algemeene leiding berust bij een Raad van Advies, t. w. de H.H. Dr. E. Moresoe, Dr. J. H. Boeke, Dr. C. Braak, Dr. W. F. Breyer, L. F. van Gent, Raden Kamil, H. H. Koo, Th. Ligthart, W. A. Penard, Dr. D. A. Rinkes, Pr. J. J. van Rijekevorsel en F. K. H. Zaalberg, terwijl de redactie is toevertrouwd aan de H.H. van Gent, Penard en Dr. Rinkes.

De firma Kolf en Co., van wie prima kwaliteit werk mag worden verwacht, verklaarde zich bereid tegen strikte zelfkosten te drukken, terwijl de Topografische Dienst de illustraties op dezelfde basis zal leveren.

Aldus kan dit werk, dat ongeveer 290 pagina's van 30x22 c.M. zal bevatten, met nog 90 à 100 pagina's illustraties, het geheel in fraaie band, toch uiterst billijk geleverd worden, en wel bij intekening voor f5.—

Behalve een speciaal exemplaar, bestemd voor H. M. de Koningin persoonlijk, wordt een beperkt aantal genummerde exemplaren in luxe uitvoering vervaardigd, welke laatste tegen de som van f30.— uitsluitend bij intekening verkrijgbaar zijn.

Ook zal verschijnen een Maleische uitgave van denzelfden omvang en geheel dezelfde illustraties, welke voor f3.— bij de Commissie voor de Volkslectuur verkrijgbaar zal zijn.

Hieronder volgt een sterk verkort overzicht van den inhoud:

VERLOFGANGERS
 JE ADRES voor Gereedschappen, Koperwerk, Gordijn-garnituren, Geldkisten, enz. enz. is bij
A. NIEUWENHUIZEN
 Prinsestraat 19-21 Tel. H. 7763

TRICOT ONDERGOEDEREN

VAN

JANSEN & TILANUS, FRIEZENVEEN

Indië en het Oranjehuis. — Land en volk. — Binnenlandse verhoudingen. — Het rechtswezen. — Onderwijs. — Wetenschap en kunst. — Godsdienst en maatschappelijk verkeer. — De economische ontwikkeling van den Archipel. — Handelswezen. — 's Lands financiën. — Internationale verhoudingen.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

1911. 52. Huisvesting in Indië (vervolg), door N. — Drie maanden bij den Boroboeoer, door M. E. R. (Buitengewoon interessant is de afbeelding van den Boroboeoer met omringing van uit een vliegtuig opgenomen). — Indische heren, door M. A. van der Lijke (IX. Een dief? — X. Dinspiegel). — Suriname. De immigranten (ontleend van de N. R.G.).

De Indische Mercur.

Berichten van de Afdeling Handelsmuseum van het Koninklijk Instituut. No. 14a. Aardachtige grondstoffen van de nijverheid in Ned.-Indië. II. Banka-kaolin. (Samenvatting: Indië bevat in ieder geval kaolin, zeer waarschijnlijk goed ontginbare hoeveelheden, en zeker in kwaliteiten die zich met de beste Europeesche kunnen meten. Of het naar Europa mogelijk zal zijn, is nog een open vraag. In iedere in Indië opkomende industrie, die kaolin nood heeft, zij het een keramische, dan wel de papierindustrie, zal aan de aanwezigheid van goede kaolin niet worden te twijfelen). — Wat kan men wel en wat niet wachten van een ingevoerde parasiet van den Bessenboom? door S. Leeftmans. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (Voorlichting bij den aankoop van melkvee in Ned.-Indië). — Financiële berichten en verslagen, zooals de overige wekelijkse rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Inst. geeft recente literatuur over rubber en wassen.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

1917. 7. No. 2 (Febr. '23). Uitkomsten van de enquête naar de rubberbereiding, door Ir. L. R. van Dillen. — Het rooien van rubber, door Dr. A. J. Uricé. — Hoe lang kan een getapt worden? door W. van Helten. — Een en ander van den 40-jarigen Hevea-aanplant in den Cultuurtuin te Buitenzorg, door Dr. W. Vischer (met ill.).

De Vrijheid.

Dr. A. S. J. Fernandes schrijft in het Nr. van 28 Maart 1923. Democratische opvatting van de behandeling der „zaak“, waarin hij wijst op het verschil in opvatting tusschen den Minister van Koloniën en den Gouverneur van Suriname inzake bekendmaking van begrotingsbescheiden. Het artikel bedoelt tevens een illustratie te geven van de opvatting, welke Gouverneurs van Suriname de laatste jaren van het Departement van Koloniën ondervinden.

Geologie en Mijnbouw van Ned. Oost-Indië.

Overdruk (beter wellicht vóórdrak) uit deel VII der Mededeelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën (Geologische serie) betrekking hebbende op het 10e Vervolg van Dr. R. D. M. Verbeek's Mededeelingen van geschriften over geologie en mijnbouw van Ned.-Indië en omliggende eilanden en streken.

De Banier.

1917. 7 (16 Febr. '23). Welke roeping heeft de Zending onder den toenemenden invloed van het Mohammedanisme in Ned.-Indië? (slot), door D. Bakker. — De Indische Zending in de Tweede Kamer (vervolg). — De poenale wetgeving (slot), door De Riemer.

Handboek voor de Inlandsche rechtspleging, door C. Hekmeijer. Derde herziene druk. (Batavia—Leiden, Wolters en Co.).

aan Hitoe's kust (slot), door T. V. (met ill.). (De Indische en haar Volken, Maart '23).

zicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. No. 8 en 9. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden. Afdeling Pers. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

zicht van de Maleisch-Chineesche pers over de maand Januari 1923. Samengesteld door het kantoor voor Chinese Zaken. (Weltevreden, Drukkerij 't Kasteel van Aemstel).

atikel van den handel en de in- en uitvoerrechten in Ned.-Indië over het jaar 1921. Deel I en II (Buitenbezittingen). Samengesteld bij het Hoofdkantoor der In- en Uitvoerzaken en Accijnzen. (Weltevreden, N. V. Boekhandel Wolters en Co.).

lag over de Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië over de jaren 1915, 1916 en 1917. Eerste gedeelte. Gegevens. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

SALLANDIA

(GEDEPONEERD FABRIEKSMERK)

WOLEUMWAS - WRIJFWAS

DE BESTE

WOLLE FABRIEK „SALLANDIA“, ZWOLLE

Jaarboek van het Mijnezen in Ned. Oost-Indië. 29e jaargang, 1920. Algemeen gedeelte. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

In het gezaaide. Schets uit het Zendingleven op Halmahera, door J. Fortgens. Met afbeeldingen. (Lichtstraten op den Akker der Wereld. 1923. No. 1—II).

The pearl and shell fisheries of the Dutch East Indies, by C. Lekkerkerker. With illustrations. (Commercial Holland, March 1923).

Erfahrungen mit Okulation von Hevea in Niederländisch-Indien, von Dr. P. Arens. (Der Tropenpflanzer, Jan.-Febr. 1923).

Suriname.

Te Paramaribo is, onder eerevoorzitterschap van den Gouverneur van Suriname, een comité gevormd dat zich ten doel stelt, ter gelegenheid van het regeeringsjubileum van de Koningin in genoemde gemeente een beeld van H. M. op te richten. Den beeldhouwer A. G. van Loon, te 's-Gravenhage, is opdracht verstrekt het beeld te vervaardigen. Het zal de Koningin voorstellen in staande houding en in Kroningsornaat, met den scepter over den rechterarm. Het beeld wordt drie meter hoog.

Einde Juni zal het beeld voltooid zijn en per boot van de Koninkl. West-Indische Mail naar Suriname worden gebracht.

In „De West“ van 27 Februari een belangrijk artikel over „Bauxiet onderzoek op Rorac“.

„Nadat in Februari 1920 de concessie Rorac was verleend aan de Nederlandse Mijnexploratie en Exploitatie Maatschappij, werd door haar terstond een aanvang gemaakt met het ontbosschen van het terrein, het herstellen van de sluizen op deze oude suikerplantage, enz.

In verband met de economische depressie over de geheele wereld, werd in Februari 1921 het werk gestaakt. Doch reeds in de tweede helft van hetzelfde jaar werd de zaak weder ter hand genomen. Een ingenieur-geoloog, de heer Rolf Marstrander, werd uitgezonden voor een nauwkeurige exploratie der concessie“.....

„Dit onderzoek is — voor zoverre de werkzaamheden in Suriname betreft — thans voltooid en de heer Marstrander zou den 27sten Februari naar Europa vertrekken.

Het onderzoek heeft langer geduurd dan voorzien was, daar zich verschillende onverwachte moeilijkheden voordeden en de omvang van het werk legenviel.

Van de twee bauxietheuvels op Rorac is de voorste volledig onderzocht, de tweede slechts oppervlakkig verkend. Er zijn 146 meter schacht aangelegd en 300 meter boorgaten gemaakt, waarbij 480 ton erts verwerkt werden.

In totaal zijn 1200 monsters verzameld, over de geheele ertslaag, zowel zijdelings als verticaal.

Deze monsters worden thans met den meest mogelijke spoed onderzocht in Europa, door den scheikundige der maatschappij. Zoodra het resultaat daarvan bekend is, zal een beslissing kunnen worden genomen omtrent de exploitatie.

Daar het grootste deel van het erts op Rorac voorkomt onder grondwaterpeil, zal ook de exploitatie beneden de waterlijn moeten plaats vinden. In verband daarmee waren uitgebreide opnemingen noodig van den stand van het grondwater over de verschillende deelen van den heuvel, zijn stijging en daling naar gelang der verschillende seizoenen, vergeleken met eb en vloed in de rivier.

Kaarten werden vervaardigd, zowel van den bovengrond als van de ondergrondse ligging der ertslaag, terwijl op het lagere land rondom den heuvel (waar later de fabrieksgebouwen en vestigingen moeten komen) op 570 punten de hoogteligging werd vastgesteld, alles uitgewerkt op basis van spring-laag-water.

In de rivier werden opnamen gedaan om de be-

ADI-POESTAKA

Boekhandel en Uitgevers-Mij.

L. v. Meerderv. 332 - Den Haag

Tel. M. 5611.

Hoofdepôt van de uitgaven van het „Java-Instituut“ en van „De Commissie voor de Volkslectuur“ te Weltevreden.

Levering van alle Boeken op elk gebied, ook Buitenlandsche Uitgaven.

Speciaal zijn we goed gesorteerd in Oostersche Werken.

Bij alle Boekhandelaren en bij de Uitgeefster.

Tempel en Paleis in Hindoestan

door MAURITS WAGENVOORT.

Met 25 Illustraties.

Prijs: f 3.20.

Dit werkje bevat o.a. reproducties van Etsen van Nieuwenkamp en geeft den lezer een denkbeeld van de grootsche bouwkunst van Hindoes, Dravidiërs en Mohammedanen in Voor-Indië.

VERSCHENEN:

De Javaansche Danskunst

door Th. B. VAN LELYVELD.

Met 38 Illustraties.

Prijs: f 3.20.

De schrijver, die op Java in kringen van Inlandsche grooten heeft verkeer, is de eerste, die ons op systematische wijze in het wezen der Javaansche danskunst inleidt.

Het werk wordt o.a. verlicht door opnamen van Mevrouw Linda Bandara aan de dans- en muziekschool te Jogjakarta, genaamd: „Krido-Besko-Wiromo“, waardoor de lezer o.a. op aanschouwelijke wijze kennis maakt met de elementaire bewegingen van den Javaanschen dans.

PAS VERSCHENEN DE 2E DRUK van

De Geur van Moeders Haarwring

door NOTO SOEROTO.

Prijs . . . . . f 3.75.

Uit de Persbeoordeelingen:

„ . . . Hier ligt een bundel Nederlandsche verzen van een Javaanschen dichter voor ons, wiens poëzie ons dwingt ze met die van onze grootste poëten te vergelijken. Dat is iets, wat mij boeit en onweerstaanbaar tot mediteeren brengt. Een boek van groot gevoel en hooge beschaving. Een dichter, die niet van de dingen, maar van hun innerlijke wezen zingt!“

JOHAN KONING in „Weekblad voor Indië“.

„ . . . Hoe devoot en hoe vol blijde ontroering zijn de gedichten, waarin Noto Soeroto zijn moeder bezingt, een hulde, sterker en dieper dan het liefdelied van den minnaar, omdat ze zuiverder is en niet eischt of afsmeekt, maar slechts dankt en bidt en vereert . . . De schoonheid van zijn vaderland en de monumenten van de beschaving van zijn heetgeliefd volk brengen den dichter tot geestdrift en het lied rijst uit zijn ziel . . . .“

PETER V. ARKEL in „Nieuws van den Dag van Ned.-Indië“.

V B

DE HAAG EREENIGDE AKKERIJEN
 DE HAAGSCHE BROODFABRIEK
 EN
 DE OUDE VETTE HEN,
 KORTHÉIDSHALVE GENAAMD: „Vé Bó!“

BROOD, ———, BESCHUIT, ———, BANKET,
BILDERDIJKSTR. 139, DEN HAAG
Tel. Marnix 3820

EIGEN WINKELS IN ALLE DEELEN
 VAN DEN HAAG EN SCHEVENINGEN

GEREDELDE BEZORGING IN ALLE WIJKEN VAN
 DEN HAAG, SCHEVENINGEN
 RIJSWIJK EN WASSENAAR

BESCHIKBAAR.

AÇOKA

Drama in vier bedrijven door G. GONGGRIJP
 Bandversiering van SOERJOWINOTO
 Prijs ingenaaid f 3.40 Gebonden f 4.90
 Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren
 en bij de Uitgeefster

Uit de persbeoordelingen:

„... Het Nederlandsche volk zou zichzelf te kort doen, indien het Açoka niet vasthield en het tot zijn blijvend bezit maakte als een zijner uitnemende scheppingen“.
 (L. J. M. Feber in *De Maasbode*).

„... De brandende vragen van onzen tijd hebben grooten invloed op het werk uitgeoefend, en menige gedachte uit het Açoka-drama, de hoofdlijn niet het minst, loopt parallel aan de stroomingen, die in het geestelijke leven van onze dagen aandacht eischen. Deze Açoka-figuur is een mensch. Een mensch, bewogen door machtige driften, ontroerd door diepe en smartelijke gevoelens, aangeraakt door verheven wijsheid“.
 (Herman Middendorp in *De Nieuwe Gids*).

„... Hier is al dadelijk de distinctie, die wij op het tooneel zoo ongaarne missen. Açoka, de hoofdfiguur, is een menselijke koning — ware hij in onzen tijd geboren, men zou hem wellicht voorzitter van den Volkenbond hebben gemaakt — doch hij is geenszins een gekroond democraat of president van de republiek. Hij blijft — eere den schrijver — Majesteit, in den besten zin“.
 (Top Naef in *De Amsterdammer*).

„... De groote rijkdom van dit werk ligt in zijn idealiteit; de geestelijke ontroering is een adel er van. Als men bij dit werk vergelijkt al hetgeen gemeenlijk voor Nederlandsch tooneelwerk doorgaat, dan voelt men direct welk een hooge vlucht de heer Gonggrijp heeft genomen“.
 (Johan Koning in *De Hollandsche Revue*).

Uitgave van „Ādi Poestaka“
 Boekhandel en Uitgeversmaatschappij
 Laan v. Meerderv. 332 - Den Haag - Tel. M. 5611

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst.

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

vaarbaarheid daarvan vast te stellen voor de stoomschepen die het erts van Rorac zullen afhalen, terwijl door boringen en proefdruk de geschiktheid van den bodem werd onderzocht voor vestiging van een ertsdok.”

De heer Maastrander wist niet of de ontginning zou worden ter hand genomen. Het eindresultaat der analyses moest worden afgewacht. Hij kon wel verklaren, dat de vastgestelde ertsvoorraad voldoende is om een grootbedrijf voor vele jaren te waarborgen. Mocht de leiding van het bedrijf aan hem worden toevertrouwd, dan zou hij aan het mijnbedrijf de cultuur van exportfruit willen verbinden. Rorac is een oude suikerplantage.

Toen „De West“ in October 1921 den heer Marstrander interviewde, stond de bauxietmarkt buitengewoon ongunstig. Hij was echter overtuigd, dat na korter of langer tijd de markt zich zou herstellen. De markt is ook thans nog ver van gunstig, doch iets beter dan in 1921. Het blijkt intusschen meer en meer — ook in dit opzicht is de verwachting van den heer Marstrander uitgekomen — dat aluminium uit klei vervaardigd, op den duur niet kan concurreren met aluminium uit bauxiet, zoodat die concurrentie den ondernemingsgeest niet behoeft af te schrikken.

Tot zoover „De West“. Onze lezers zullen zich herinneren, dat er over deze concessie heel wat te doen is geweest. Nu de Amerikaansche bauxietmaatschappij in Suriname haar bedrijf heeft hervat, hopen en verwachten wij, dat men niet te lang zal talmen met de ontginning van Rorac.

„De West“ doet de volgende mededeeling onder het hoofd „Goed bedoeld“:

„Van een inwoner van Rotterdam ontving de Gouverneur een postwissel van f 25, als eerste bijdrage voor een waterleiding in Paramaribo. De gever hoopte, dat dit voorbeeld navolging zou vinden.“

In verband met het artikel van Prof. Flu in *De West-Indische Gids* van Maart j.l., waarin de noodzakelijkheid van een waterleiding voor Paramaribo betoogd wordt, willen wij de autoriteiten in Suriname wijzen op een artikel van Dr. J. Versluys in het tijdschrift *Water en Gas* van 5 Januari, handelende over zuivering van rivierwater voor de gemeente Soerabaja.

De N. R. Ct. van 20 Februari, Avondblad B, ontleent daar iets aan.

Door de afdeling *Tropische Hygiëne* van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, is uitgegeven: *Indrukken van een geneeskundige studiereis naar Demerara en Trinidad*, door den heer J. W. Wolff, Inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Suriname.

Jammer genoeg is het geschrift uitverkocht. In zijn slotwoord merkt de schrijver op, dat er in Suriname nog zeer veel arbeid ter verbetering der volksgezondheid te doen valt, waarmee niet gewacht dient te worden tot de economische toestand der kolonie gunstiger is geworden. Ook zonder onmiddellijke uitgave van ettelijke millioenen, maar door verstandige, praktische en eenvoudige maatregelen ter bekämpfung van malaria, ankylostomiasis, enz., is langzamerhand wel iets te bereiken. Laat het budget van den geneeskundigen dienst hierdoor misschien met f 100 à 200.000 per jaar verhoogd worden, dan zal zulk een bedrag zeker winst afwerpen „omdat de uitgaven aan geneesmiddelen en ziekenhuisverpleging aanmerkelijk zullen dalen en men een bevolking zal helpen vormen, die minder door ziekten wordt geteisterd en daardoor meer arbeid zal kunnen presteeren.“

Bij een fruithandelaar hier ter stede zagen wij een vrucht uit Suriname, die een kruising is van sinaasappel en mandarijn en die grif verkocht werd voor 40 cent het stuk. En er zijn nog smakelijker

BESCHIKBAAR.

Lunchroom — Thee-Concert

„DE OUDE VETTE HEN“

DEN HAAG bij het Stadhuis

citrussoorten in Suriname, maar, jammer genoeg, nog niet in groote hoeveelheden. Ook de voortreffelijke Surinaamsche sinaasappelen zijn nu weer te krijgen, tegen 20 cent per stuk.

Wij hebben er in dit weekblad meermalen op gewezen, dat Suriname nu een bloeienden vruchtenhandel had kunnen hebben, als de Koninklijke West-Indische Maildienst doorzicht genoeg had gehad en van den beginne af de schepen had ingericht voor fruitvervoer. Suriname is een paar eeuwen lang feitelijk een kolonie van Amsterdam geweest en heeft daar geen zijde bij gesponnen. Welke promovendus aan een onzer hoogeschoolen wil dit als onderwerp voor een dissertatie nemen?

Curaçao.

Emigratie.

Men begint weer te werven voor Cuba.

De *Amigoe* van 24 Februari l.l. schrijft: Dezen keer heeft men het slim aangelegd en heeft de *Manati Sugar Co.* er den heer Baldomero Lopez da Ruiz op afgestuurd om dat zaakje op te knagen. Deze heer is n.l. verbonden aan het Hollandsch consulaat te Santiago op Cuba. Wij moeten dit dus noodzakelijk zóó opvatten, dat het Hollandsch Consulaat aldaar verantwoordelijk wil blijven en zich tot waarborg stelt voor de condities, waaronder die werklieden werden aangeworven. Anders heeft deze vermelding geen zin.

Deze condities zijn de volgende: De M. S. Cy. stort voor elken gecontracteerden arbeider 15 dol. bij de Maduro's Bank voor de terugreis. Voor de afbetaling van die 15 dl. zal de Cy. maandelijks 15 afhouden, totdat hij die geheele som heeft afbetaald.

In geval die werkmán ziek wordt of om andere redenen niet meer kan werken, zal hij voor rekening van de Cy. worden teruggestuurd, ook al zou hij maar een paar weken gewerkt hebben.

In geval een arbeider enig voorschot zou willen ontvangen, doch enkel om aan zijn familie te dragen, zal dit hem uitbetaald worden, welk bedrag wekelijks van zijn loon zal worden afgetrokken.

De heer Ruiz zelf sluit geen contracten af, doch is hierheen gekomen, door de M. S. Cy. daartoe aangezocht, als reclame voor de eerlijkheid waarmee de contract zal worden uitgevoerd. Over te betalen loonen wordt in de advertentie geen woord gemaakt, alleen, dat deze Cy. hooger loon uitkeert dan alle andere centrales op Cuba.

De heer verzekert, dat hij de toestemming van ons Gouvernement heeft om hier arbeiders aan te werven.

Dit laatste bevreemdt ons.

Ziehier waarom: In het slot der rede van den Voorzitter van de Curaçaosche Bank (in dit nummer opgenomen), zegt de heer Prakken, dat „op Curaçao groote behoefte aan arbeidskrachten bestaat door het toenemend scheepvaartverkeer.“

Iedereen trouwens weet, dat hier geen gebrek aan werk is.

Die toestemming van den Gouverneur kan een onverwachte uitwerking hebben. Door de arbeiders zal zij allicht zóó worden opgevat, dat er een goedkeuring, een aanmoediging in zit om naar Cuba te gaan.

Volgens verklaring van genoemden heer Ruiz heeft de *Manati Sugar Cy.* 2000 arbeidskrachten noodig en wil hij trachten deze hier op onze eilanden aan te werven.

Stel u zoo'n uittocht voor van zooveel werklieden. Het zou voor ons eiland een ramp worden. Op den eerste plaats zullen de Scheepvaartmaatschappijen er de dupe van worden. Ook de *Mijnbouw* van Sta Barbara en de *Isla* zouden er den terugslag van ondervinden.

Groot gebrek aan werkkrachten, stremming in ons havenbedrijf en een geweldige loonstijging zal er het noodzakelijk gevolg van zijn. Nu de scheep-

IN KRINGEN

waar men tot oordeelen bevoegd is,
 beschouwt men Aambeienzalf van
 broeder Benedictus als het eenigst,
 nooit falende middel. Prijs p. p. f. l.—
 Verkrijgb. bij de voorn. drogisten

Stoomwasscherij „JULIANA”
HAAGWEG 651 :: LOOSDUINEN

Geeft bij ons Uw waschgoed.

SPECIAAL INGERICHT VOOR REPATRIEERENDEN,
HELDER. NET. BILLIJK.

Maakt hier met den dag toeneemt, en men hier onze mannetjes zoo hard noodig heeft, blijven wij het in de tegenwoordige omstandigheden afkeuren en ten sterkste afraden, dat men zich voor Cuba verbindt. Noch voor onze handel en scheepvaart, noch voor de werklieden zelf, en minder nog voor de achterblijvende familieleden is het gewenscht. Om van moreele en hygiënische redenen maar te zwijgen.

Volgens latere berichten trekken er slechts weinig Curaçaoënaars en Arubianen weg.

H. J. Cohen Henriquer.

Aan den postdirecteur alhier, H. J. Cohen Henriquer, is op zijn verzoek, onder dankbetuiging voor de in zijne betrekking bewezen diensten, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend."

Alus een tamelijk simpel officieel berichtje in de *Curaçoesche Courant*.

Daar mag nog wel een enkel woordje bij.

De heer Henriquer is jarenlang de leider van de vlechindustrie geweest en heeft als zoodanig veel aan zich verplicht en voor de verbetering van den economischen toestand der bevolking heel wat gedaan. Er is altijd tegenwerking geweest. Een belangrijk deel van den K. R. achtte zijne „leiding" niet noodig en jaar in jaar uit was zijn verlot als postdirecteur, om zich aan de hoedenindustrie te wijden, een onderwerp van debat bij de begrooting. Later in de kolonie, liet de gouverneur hem los. Zijn slag vragen wilde hij niet en toen kreeg hij het „onderwijs" zorgt nu voor de vlechtcholen.

Bovenstaand bericht beteekent officieel een otium van dignitate, maar wij vernemen, dat de heer H. niet blijft wijden aan wat hem tot levenstaak geworden is.

Aruba.

De *Amigoe* van 17 Februari l.l. bevat een ingezonden stuk uit Aruba, waaruit blijkt, dat afwijking is beschikt op een verzoek van aloë-planters in den Minister van Koloniën om een crediet van 75.000,—, althans de helft van dit bedrag voor Koloniaal Bestuur om de aloë voor den markt op te koop en dit op te slaan, om de prijzen in New-York op te drijven.

Garnizoen.

Naar wij vernemen, heeft de Minister van Koloniën beslist, dat het Militair Hospitaal met ingang van 1 Juni e.k. zal worden opgeheven en de militaire patiënten in het vervolg in de particuliere ziekenhuizen zullen worden verpleegd.

In verband hiermede komt dus het mooie complex gebouwen, waarin dat hospitaal is gevestigd, wederom ter beschikking van het Gouvernement, dat het voornemen heeft het desgewenscht aan particulieren te verhuren. Voor de vestiging van een sanatorium of de oprichting van een hotel-pension is dit zeker eene unieke gelegenheid.

(A. d. C.)

De Curaçoesche Scheepvaart-Maatschappij.

Deze Maatschappij, een onderdeel van de Curaçoesche Petroleum Mij., heeft in haar vergadering van 19 Januari l.l. haar statuten gewijzigd en bij de nieuwe akte op 29 Januari het kapitaal der Venootschap, dat oorspronkelijk bepaald was op 2 miljoen, vermeerderd met 8 miljoen gulden, en is bepaald op 10 miljoen gulden, dat binnen tien jaren moet volgestort zijn.

(A. d. C.)

Korte Berichten.

Tot voorzitter en ondervoorzitter van den Koloniaal Raad zijn herbenoemd de heeren A. G. Stamer Muller en E. S. Lansberg, beiden verblijvende in Holland.

De De Ruyter-medaille in zilver is toegekend aan C. Hoek, havenmeester en loods in Curaçao.

ROTTERDAMSCH LLOYD

Directie: WM. RUYLS & ZONEN - ROTTERDAM

Geregelde MAIL- en PASSAGIERSDIENST van ROTTERDAM naar NEDERLANDSCH-INDIË met aansluiting naar alle havens in den IND.-ARCHIPEL

LUXUEUS INGERICHTE MAILBOOTEN, alle voorzien van draadlooze telegrafie en onderwater-klokksignaal.

Uit den Verren Vreemde.

Bezuiniging op de militaire uitgaven in Britsch-Indië.

De Bezuinigingscommissie voor Britsch-Indië heeft ook de militaire kwestie aan de orde gesteld. Aannemende dat de uitgaven, in het verleden voor het leger gedaan, onvermijdelijk hebben mogen zijn, dringt nu de vraag zich toch op, of Indië de militaire lasten op den bestaanden voet behoort te blijven dragen, als een verzekering tegen de toekomstige gebeurtenissen. Op deze vraag ingaande, geeft de commissie als haar oordeel te kennen, dat de zich herhalende tekorten van de laatste jaren, hoogen belastingdruk ten spijt, duidelijk aantoonen dat Indië de uitgaven niet kan blijven voldoen. De vredesbelangen maken het voor Indië tot een eersten eisch zijn budget in evenwicht te brengen, en dit is alleen mogelijk door een ingrijpende besparing op de legerkosten.

Het snoeiemes wordt dan diep gezet in de bestaande uitgaven. De politiek moet minder bemoeiziek zijn, daar zij te licht leidt tot militaire expeditiën. Sedert 1914 is 't aantal geweren, mitrailleurs, enz. sterk toegenomen. De bewapening van stammen heeft ook tot het stelsel behoord. De noodzakelijkheid van dergelijk beleid moet nader overwogen worden.

Het kader wordt in vredetijd op te groote sterkte gehouden. Elders wordt slechts 25 procent van 't mobilisatiekader doorlopend onder de wapens gehouden. Een dergelijk stelsel brenge men voor Indië te pas; ook de taak tot bewaring van de inwendige rust indachtig.

In het algemeen moet meer een reservestelsel de plaats innemen van het sterke vredesleger. De organisatie van vier commando's, met vele districten, kan vereenvoudigd worden. Op den dienst der motor-vervoermiddelen is veel te bezuinigen. De dienst der verschillende voorzieningen is te veelvuldig ingericht; de opgelegde hoeveelheden kunnen belangrijk worden ingekrompen. De administratie moet eenvoudiger en meer overzichtelijk gehouden worden.

Vraagt de luchtyloot wellicht om meer uitgaven, dan is 't toch mogelijk dat deze tot inkrimping van landtroepen kan leiden.

Ook de uitgaven voor de zeemacht zijn in beschouwing genomen en de bezuinigingen tot in bijzonderheden aangegeven (*Times of India*, ML-ed. 10 March). Hetzelfde geschiedde voor de militaire werken.

Het budget voor 1922-23 gaf voor militaire uitgaven een totaal van Rs. 71,37,82,000. De commissie meent dit tot Rs. 57,75,05,000 te kunnen terugbrengen. Zij acht dit cijfer nog ongunstig, daar vele overgangsmatregelen eerst geleidelijk geheel kunnen doorwerken; zij erkent dat hier ook andere factoren tegenover staan, die slechts tijdelijk op de besparing inwerken, zooals 't verbruik van opgelegde magazijnvoorraden.

Kan zij voor haar voorstellen in 't algemeen op de instemming van de betrokken militaire departementen wijzen, daarentegen teekent zij aan, dat deze niet de verwachting deelen in de toekomst tot onder Rs. 50 crores te kunnen komen en te kunnen blijven. In elk geval bestaat er overeenstemming en samenwerking voor een enorme bezuiniging op de militaire uitgaven, als inzet en voorbeeld voor een versobering van den kolonialen dienst over de geheele linie.

Emigratie naar Zuid-Afrika.

Men schrijft uit Pretoria aan de „N. R. C.": „De Minister van Binnenlandsche Zaken van de Unie van Zuid-Afrika heeft in den Volksraad op 27 Februari j.l. verklaard, dat het aantal immigranten in 1922 in de Unie 7566 had bedragen. Hiervan waren: Britten 5354, Lithauers 634, Belgen 380, Amerikanen 187, Skandinaviers 150, Polen 132, Duitschers 123, Hollanders 115, Russen 103, Italianen 95, Letten 82.

Bijzonder opmerkelijk in deze lijst is het geringe aantal Hollanders. Zelfs het aantal Skandinaviers is grooter dan dat der Hollanders; ja, zelfs dat der Duitschers. Voor Duitse immigranten moet een land, waar de Britsche vlag waait, eigenaardige moeilijkheden hebben; eigenaardige belemmeringen. Desniettegenstaande overtrof het aantal Duitschers dat der Hollanders, Zuid-Afrika bezit speciaal voor Hollanders zoovele punten van gemeenschap, die dat land bijzonder geschikt maken voor Hollandse immigratie, dat deze cijfers bijzondere aandacht verdienen, en de vraag doen stellen, waaraan deze teleurstellende uitkomsten te wijten zijn. Kan Holland inderdaad niet meer dan 115 emigranten in een jaar afstaan voor Zuid-Afrika? Holland's bevolking vermeerderd jaarlijks met ruim 100.000 zielen. Bij de tegenwoordige zeer moeilijke economische toestanden moeten velen buitenlands hun brood gaan zoeken. Hoe komt het dan, dat zulk een geheel onbeteekenend getal naar Zuid-Afrika gaat? Bestaat er geen organisatie, die zich bezig houdt met de emigratie uit Holland naar Zuid-Afrika?"

Tot zoover het stuk in de N. R. Ct. van 28 Maart. Zooals bekend zijn in den laatsten tijd herhaaldelijk waarschu-

BESCHIKBAAR.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZONEN

GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

DROGERIEN :: CHEMICALIËN
DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN-
EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS

V. MASSARO

KAMPERSINGEL 50 - HAARLEM

LEVERANCIERS VAN MARMER, MOZAIËK,
STEEN- EN HOUTGRANIET VLOEREN,
LAMBRIZEERINGEN, AANRECHTBLADEN
GOOTSTEENEN, TRAPPEN, PLINTEN enz.

CONSTRUCTEUR VAN BETONWERKEN

Specialiteit in KUNSTSTEEN EN KUNSTMARMER

BESCHIKBAAR.

Volkomen Genezing is voor iedereen te bereiken met de uitstekende „INDRA"-medicijnen
Dj. Leverziekte en Galsteen, Dj. Nierziekte en Niersteen, Dj. Ingewandziekte, Dj. Suikerziekte, Dj. Menstruatie, Dj. W. Vloeiing, Dj. Blinde Darm, Dj. Bloedzuiverend; tegen RHEUMATISME en JICHT, dragen reeds duizenden de radio actieve „INDRA"-ARM-BANDEN. Prijzen der flesjes f 1.75 en f 2.25; der armbanden in 3 grootten: f 3.—, f 4.— en f 5.—

N.V. INDRA - Coolsingel 11a - ROTTERDAM
Den Haag Z. Buitensingel 255.

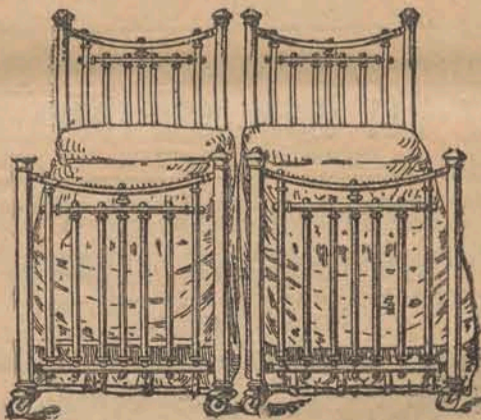
W. J. M. SIMONIS

voorheen Firma Th. A. A. SIMONIS.

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON H. 4420

DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn geopend van 8½ tot 6 uur.

**VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
— ORGELS —**

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het
gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG
BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

BESCHIKBAAR.

**LEDEN VAN DE
VER. „OOST EN WEST”**

hebben op vertoon van hun Lidmaatschap-
kaart toegang tot de Clublokale Restaur-
ant Leeszaal van de Amsterdamsche
Burgerwacht, Singel, hoek Vijzelstraat
Amsterdam.

Zij kunnen er elken Maandagmiddag
tusschen 12 en 2 uur Bestuursleden van de
Afdeling Amsterdam der Vereeniging Oost
en West aantreffen.

BESCHIKBAAR.

N.V. HET PRINCESSE-TOONEEL
Directeur: COR RUYTS

Heden Vrijdag, 6 April en volgende avonden:
Gastvoorstellingen ELSE MAUHS

„De tweede Mevrouw Tangueray”
Tooneelspel in vier bedrijven, van
ARTHUR PINERO.

Zondagmid. a.s. 2.15 u., het schaterlach-succes
„De Spaansche Vlieg”.

Ludwig Klinke. . . . . HENRI POOLMAN
Oom Tiedemeyer . . . . . COR RUYTS

Avondprijzen: f 3.50, f 3.—, f 2.50, f 1.75
en f 1.25.
Middagprijzen: f 1.—, f 2.— en f 3.—, alles
inbegrepen.

BUREAU 10-4 UUR. TEL. HAAG 2745

Zeebaboe's en Jongens
beschikbaar. 203

Te bevragen in „PERSINGGAHAN”

Advies Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
v. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

wingen, tegen een emigratie van Nederlanders naar Zuid-Afrika uitgegaan van het Emigratiebureau, zetelend in het gebouw van het Ministerie van Landbouw, Bezuidenhout 30. Alleen wanneer aan bepaalde, nog al bezwarende en beperkende voorwaarden voldaan wordt, wordt de verhuizing naar Z. Afrika aanbevolen. Ook van andere zijden zijn waken in denzelfden geest gegeven.

Met de bovenvermelde cijfers voor oogen, lijkt ons echter de vraag gebillikt: Waarom zijn de kansen voor Nederlanders ongunstiger dan voor Belgen, Polen, Lithaunders?

De rupsauto's naar Noord-Amerika.

André Citroën zet de proeven met zijn rups-auto's voort. Na de Sahara komen nu de moeilijke terreinen in Noord-Amerika aan de beurt. Hij is reeds op reis daarheen, vergezeld van den ingenieur Kégresse, specialist voor de constructie van rupsbanden. De proeftocht, die van de Vereenigde Staten naar Canada zal worden gehouden, wil de bruikbaarheid van dit nieuwe vervoermiddel aantoonen, op de afwisselende terreinen, van zandstrooken, rotsen, van sneeuw- en ijsvelden en zwaar begroeide hellingen.

Twee mecaniciens, Rabaud en Prudhomme, die de expeditie heen en weer door de Sahara hebben meegemaakt, zullen de voertuigen ook bij de Amerikaanse onderneming verzorgen.

Het Pan-Amerikaansche Congres.

Het wil ons zoo voorkomen, dat het congres te Santiago de Chili niet onder zeer gunstige voorteekenen is geopend. Mexiko is afzijdig gebleven, ontstemd ten opzichte van de Ver. St. van N. Amerika, die de tegenwoordige regering nog niet als wettig hebben willen erkennen. Peru en Bolivia verkeerden met Chili op te gespannen voet om daar te gast te willen komen. Canada vindt zich in die bijeenkomst van zelfstandige staten blijkbaar niet geheel op zijn plaats, is althans op de ontvangen uitnodiging niet ingegaan. Voor een Pan-congres niet erg Pan dus.

Hughes, de N. Amerikaanse premier, is bij zijn opvatting gebleven, bij de heerschende politieke toestanden Washington niet voor geruimen tijd te mogen verlaten.

Hebben wij vroeger melding gemaakt van de vele punten, welke de agenda bevat van belang voor de economische verhoudingen en het onderlinge handelsverkeer, als onderwerpen van politieke betekenissen, worden de volgende naar den voorgrond gebracht: Een Amerikaanse Volkenbond; het arbitrage-beginsel in een overeenkomst vastleggen; beperking der wapening; maatregelen van solidariteit voor het geval dat een niet-Amerikaansche natie inbreuk mocht maken op de rechten van een Amer. republiek.

De Chileensche minister van buitenlandsche zaken, Isquierdo, opende het congres, dat den gezant der Ver. St. te Brussel, H. P. Fletcher, tot algemeen voorzitter koos.

Petroleum in Venezuela.

De Venezolaansche consul te New Orleans berichtte over een te Larao, bij Maracaibo, aangeboorde petroleumbron, die een capaciteit van 120.000 barrels per dag zou aanwijzen. Dit zou de hoogste productie wezen, welke ooit door een oliebron is bereikt.

Indien dit bericht juist te zijn, mag 't onze opletendheid zeker ten volle hebben. Niet alleen om de betekenis, die elk bericht over een nieuwe, groote petroleumbron voor ons Nederlanders kan hebben, maar ook om de aanwijzing, die hierin gelegen kan zijn voor ons als koloniale mogendheid in Zuid-Amerika. Argentinië, Brazilië, Venezuela, deze landen vormen een aaneengesloten reuzengebied, waarin ons Suriname een hoekje vormt (hoekje toch nog zoo groot als Frankrijk); zij zijn alle als petroleumvelden verkend. De kans is niet gering, dat naar het ingesloten hoekje ook wel een ader zal loopen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op Zaterdag
7 April e.k., des nam. te 2 uur, Heulstraat 17, alhier.

Punten van behandeling:

1. Notulen (H.B.-verg. 28 October '22. Zie K. W. No. 45 van 9 Nov. '22).
2. Jaarverslag; rekening en verantwoording '22. Begroeting '23.
3. Koloniaal Weekblad.
4. Voordracht Alg. Verg., vacatures H.B.
5. Agenda Algemeene Vergadering, Den Haag en vaststelling datum.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O. Jongens en Meisjes
2de SCHUIJTSTRAAT 332 (Duinoord) - DEN HAAG

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H. B. S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen. Centr. verwarming. Electr. verlichting

N. V. Meubelfabriek „DELTA”

Van Broekhuizenstraat 26-28-30 - Telef. 893

NIJMEGEN

Wij kunnen U momenteel aanbieden:
Complete Huiskamers van af f 315.—

6. Mededeelingen.
7. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
VAN DER BRUGH.

Den Haag, Maart 1923.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST IS BESTEMD:

Mr. J. C. de Regt, te Noordwijk aan Zee, als rechter ambtenaar.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdafte en lagere afte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Opzichter werkplaats voor afd. instrumentmakerij bij den dienst der Staatsspoorwegen.
Technicus voor electro-zwakstroom bij den dienst der Staatsspoorwegen (leider spoorwegtelegraafdienst).

Zij die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking, wenschen te worden tot de 9de afdeling, onderafdeling A.B., van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 28 Maart tot 4 April 1923

Nieuwe Leden.

H. J. Meervoort van de Poll, Ostdorperweg 328, Sloten, f 5.

Afschrijven.

J. F. van Mansvelt, Gep. Kap. O.-I. L., Den Haag, Prins Kaiserstraat 42.

Adresveranderingen.

- J. J. Gemmel, Voorzitter Bond van Surinamers, Amsterdam, van: Keizersgracht 654 naar: Schinkelkade 114a.
- Jhr. J. M. M. van Asch van Wijck, van: Leiden, Singel 20, naar: Den Haag, Zeestraat 55, f 5.
- A. C. Deenik, Insp. Ind. Ond., Leiden, van: Hotel Rijnland naar: Haagweg 78.
- Mas Soesanta Tirtoprodjo, Ind. Jurist, van: Leiden, Wijkstraat 6, naar: Den Haag, Weimarstraat 285, f 5.
- Ds. E. Klaassen Dzn., O.-I. Predikant, van: Den Haag, Conradkade 17, naar: „Op den Hullenberg”, Bennekom, f 5 (afd. Arnhem. Contr. '23 reeds voldaan).
- R. Birckenhauer, Den Haag, van: Blankenburgstraat 11 naar: Lubeekstraat 21.
- Mevr. Wed. C. M. H. Kroesen, geb. Nahuijs, Den Haag, van: Boreelstraat 6 naar: van Hoornbeekstraat 21.
- G. D. P. A. Renardel de Lavalette, Ass.-Resident, Den Haag, van: Hooigracht 1 naar: Laan Copes van Cattedraal 84.
- J. H. Heijl, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Amsterdam, Zengracht 237, naar: Den Haag, Suezkade 107, f 5.
- J. A. Polak, Gouv. Landmeter W.-I., van: De Bill. Prinsenslaan 2, naar: Den Haag, Laan v. Meerdervoort 58, f 5.
- A. J. H. Scherp, Directeur Mulo, van: Geertzuiderhoek naar: Rijswijk, Oranjelaan 42, f 5.
- Alinoeddin T. S. Enda Boemi, Ind. Jurist, Leiden, van: Hoogwoerd 42a naar: Breestraat 105.
- K. J. van Wijngaarden, Cand. Ind. Ambt., van: Leiden, Breestraat 147, naar: Dorpsweg Veluw-Zoom, p/a. W. Dunsnebijer te Oosterbeek, f 5 (afd. Arnhem).
- J. C. Quist, van: Lichtenvoorde naar: Nijmegen, Groenebeekse Dwarsweg 287, f 5 (contr. '23 nog niet voldaan).
- J. Th. van der Linde van Sprankhuizen, Gep. O.-I. Ambtenaar, Haarlem, van: Kampstraat 7boven naar: Verlingelou Wouwermanstraat 95.
- M. J. Ruychaver, Controleur B. B., van: Rotterdam, 's-Gravenvendijkwal 155, naar: Weltevreden, Dep. B. B.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen; in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Djokdia (Java).

EINDHOVENSCHE BOOMKWEKERIJ

TEL. 634 EINDHOVEN TEL. 634

LEVERING VAN ALLE SOORTEN
BOOMEN EN PLANTEN
TEGEN SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN

SPECIAAL ADRES VOOR HET
AANLEGGEN VAN LUSTHOVEN, TENNISBANEN, ENZ.

N. BLUM - SCHEVENINGEN
 BEEEDIGD EXPERT
 Badhuisweg 33. Tel. S 3029
 Inkoop van Paarden, Brillanten
 en oude Indische Brillanten ::

H. S. VAN HASSELT, NOORDEINDE 94-94a, DEN HAAG
 HEEREN- EN DAMESKLEERMAKER
 Uitsluitend Engelsche Stoffen - Specialiteit Indische Uitrustingen

Vereeniging „OOST en WEST”.
 HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die gratis hulp wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstreckende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen onder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1,50, maaltijd f 0,75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. HIETINK, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. 1. Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn. (Tweede druk). Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER. Prijs: f 0.05 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
  1. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
  2. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN. Prijs: f 0.50 en f 0.06 frankeerkosten.
- c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
  - I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.) Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
  - II. De Geëmployeerde bij de Javasuker-Industrie. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
  - IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
  - VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (Opnieuw herzien). Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
  - XI. De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - XII. Onze Koloniën. Prijs f 0.35 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

Nederlandsch-Indië en de handel.
 Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
 De Soeknijnverheid in Nederlandsch-Indië.
 De afschaffing van de laatste heerenstanden op Java.
 De schulden der Inlanders van onzen Indischen Archipel.
 De Europese vrouw in Indië.
 De boeven van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
 Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

- No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
2. Het Javaansch tooneel.
3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
4. De theecultuur op Java.
5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
6. Een doode taal in Indië.
7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
8. De rijsteelt in Nederlandsch-Indië.
9. De Javanen gelijk bij schijnt en is.
10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

- No. 5. Nederlanders in Indië.
67. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
9. De Slavernij in Oost-Indië.

Deel en zine bewoners.
 Kriminallijst in Nederlandsch-Indië.
 Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
 Belang verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Djokdja, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is voorloopig gevestigd: Hopstraat 12, alhier.

Registerij „DE SALAK”
 Molenstraat 67 hoek Prinsstraat
 Telefoon H. 2849
 +
 betrouwbaarste en goedkoopste adres
 Indische Geneesmiddelen

BESCHIKBAAR.

C. HOYNG

SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
 AMSTERDAM - UTRECHT

KRISTAL - PORSELEIN

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET
 POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ., ENZ.,
 UIT DE PLATEELBAKKERIJ
 „ZUID-HOLLAND” TE GOUDA

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen

Garantie voor gave overkomst

BESCHIKBAAR.

**N.V. GOGARN'S
 MEUBILEER. MIJ.**

**MEUBELN
 BETIMMERINGEN
 BEHANGERIJ
 STOFFEERDERIJ**

DEN HAAG
 NOORDEINDE 64c
 TELEFOON H. 1076

ROTTERDAM
 WESTNIEUWLAND 13
 TELEFOON No. 1774

BESCHIKBAAR.

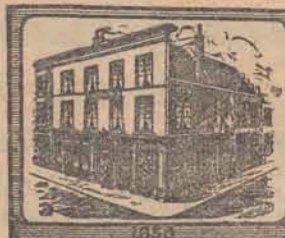
Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN”
 Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

**Holland-Nederlandsch-Indië
 Vice-Versa**

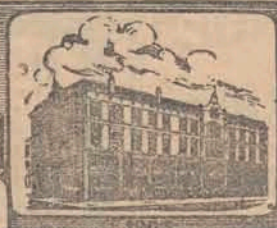
Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ
 AMSTERDAM—ROTTERDAM.

Huishoudelijke
en Keuken-Artikelen
Kolen- en Gasfornuizen

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773

Baden en Geysers
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels

Wereldmerk

L. C. JACOBI

's-GRAVENHAGE SOERABAYA
Regentesselaan 123, Tel. M. 1403

Wendt U voor
**Koop, Huurkoop, Verhuur
Inruilen, Repareeren, Stemmen
Transport**

tot bovenstaande in Nederland en Buitenland het
meest bekende adres.

GROOTSTE voorraad, BESTE merken.

SPECIAL ADRES VOOR TROPEN-PIANO'S

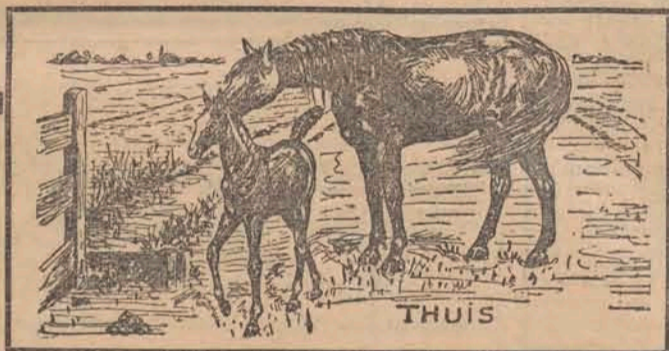
WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleeding wilt laten
Oppersen, Repareeren, Keeren, Moder-
niseeren, Vermaken, opnieuw Voeren,
onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij
maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM”

Anna Paulownastraat 30a, Tel. M. 4947
DEN HAAG

De prijs wordt steeds **VOORUIT** bepaald.

IS VERSCHENEN No. 14 van:

De Paardenwereld

Geïllustreerd Weekblad

GEWIJD AAN

**Draverijen, Rensport, Concours-Hippique,
Fokkerij, Hoefbeslag, enz.**

Abonnement (franco per post) f 6.- per jaar,
desgewenscht te betalen in 2 halfjaarlijksche
termijnen van f 3.—.

Bevat o.m. de officiële programma's van de Draverijen en Rennen
dit jaar te houden op Duindigt.

AFZONDERLIJKE NUMMERS van dit blad zijn à f 0.20
verkrijgbaar aan de Spoorweg-Kiosken te Alkmaar, Amersfoort, Amster-
dam (1e en 2e perron), Apeldoorn, Bussum, Den Haag (H. S.), Gorin-
chem, Haarlem, Hilversum, Leiden, Rotterdam (Maas en Hofplein), Tiel.

Daarenboven te 's-Gravenhage in **HILLEN'S** Sigaren-
Magazijn, Prinsestraat 134 en Goudenregenstraat hoek Laan
v. Meerdervoort, en bij de Uitgevers: Nobelstraat 20.

A. SCHRÖDER & Co.
GROENMARKT 25-26-28 's-GRAVENHAGE

Voor den Schoonmaak

Vitrages en Allovers
Cretonnes en Madras
Gordijn- en Bespanningstof

Fa BECHT Passage 58 - Tel. 2860 **DEN HAAG**

Glas- Porcelain- Aardewerk **INDIË** Email merk „Ketel”
:: Berkefeld Filters :: **INDIË** :: Gero - Alpaca - Zilver

Zendingen naar Indië worden gratis en onder volle garantie voor gawe overkomst verzonden

Magazijn „NEDERLAND”

KATTENBURG & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, UTRECHT, HAARLEM
ROTTERDAM

Uitrustingen voor de Tropen

Op aanvraag toezending
van catalogus

Onze reizigers
zijn door
het gehele land
te ontbieden.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het meubi-
leeren en stoffeeren van woningen

Holland-Canada Hypotheekbank

's-Gravenhage - Winnipeg

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te 's-Gravenhage - J. G. COSTER te Winnipeg